

Militaire Spectator.

De MILITAIRE SPECTATOR verschijnt maandelijks, in Nos. van 3 vellen druks; zoodat de Jaargang uit 36 vellen druks (behalve de bijvoegsels, die gratis geleverd worden) bestaat, en voor f 6,25, uitgenomen de platen en kaarten, welke afzonderlijk betaald worden, aan de respectieve geabonneerden wordt afgeleverd.

Men abonneert zich bij alle Post-Directeuren en Boekhandelaren door het geheele Koningrijk. Alle inzendingen voor dit Militaire Tijdschrift bestemd, geschieden vrachterij aan de Uitgevers BROESE & COMP. te Breda, of aan den Majoor der artillerie, VAN RIJNEVELD, te Breda, met het opschrift: voor den Militairen Spectator.

VERHAAL

VAN DEZ

PALEMBANGSCHEN OORLOG

VAN 1819—1821,

DOOR

A. MEIS,

Kapitein-Adjutant bij den Generaal-Majoor, Kommandant van het Nederlandsch Oost-Indische leger.

(Vervolg van n°. 9 en slot.)

Al spoedig bleek het doelmattige der vooruitzending van de voorwacht tot het bewuste punt, daar *Demang OSMAN*, de vertrouweling en raadgever van *BADAR-OEDIN*, denkende met eenige prauwen te ontsnappen, haar in handen viel.

Oordeelende dat er nu genoeg gedaan was, om de volkeren van *Palembang* en van geheel *Nederlandsch Indië* onze wapenen te leeren eerbiedigen, en wenshende verdere bloedvergieting, de verwoesting der bezittingen van *Palembangs* ingezetenen en de wanorde van regeringloosheid voor te komen, al hetwelk het onvermijdelijk gevolg moest zijn van eene wanhopige verdediging en eenen geweldigen aanval op den *Kraton*, die ons daarenboven nog geenszins de bemagtiging des persoons van den oproerigen Sultan verzekerde, besloot de Generaal onmiddellijk sommatie aan hem te rigten:

« Aan boord van Z^r. M^t. fregat van der *Werff*, den 26sten Junij 1821.»

« De Generaal-Majoor, Opperbevelhebber der *Palembangsche* expeditie en Commissaris aldaar, heeft bij zijne aankomst in de rivier *Soensang*, aan de ingezetenen van *Palembang* doen weten, dat hij niet was gezonden om hen den oorlog aan te doen, maar eeniglijk om wraak te nemen over het gehouden gedrag van Sultan *MACHMOED-BADAR-OEDIN*.»

« De Generaal betreurt de onheilen die de oorlog reeds naar zich gesleept en de verliezen, welke de ingezetenen reeds door derzelver hardnekkigheid hebben geleden.»

« Indien de *Kraton* stormenderhand wordt ingenomen, zal

« die gewis door de troepen worden vernield, en vele menschen zullen daarbij het leven verliezen.»

« En vermits er voor Sultan *MACHMOED-BADAR-OEDIN*, geene mogelijkheid meer bestaat om ons uit *Palembang* te houden, raadt de Generaal-Majoor en Opperbevelhebber hem aan, zich aan de genade van het *Nederlandsch Gouvernement* te onderwerpen, als wanneer hij zijn leven en dat zijner landgenooten kan gespaard zien.»

« De Generaal-Majoor, Opperbevelhebber der *Palembangsche* expeditie,
(was get.) DE KOCK.»

Deze sommatie werd door iemand uit het gevolg van den *Soesoehoenang* aan den *Pangerang ADIPATTIE-TOEA* overgebracht.

Onderwijl waren de schepen nog bezig zich door de palen heen te werken en weder ten aanval voor te bereiden. De bevelhebber had bepaald, dat alleen de schepen *Nassau*, van der *Werff* en *Dageraad*, positie zouden nemen voor den *Kraton*, en de twee kielligters daár, waar zij met het meeste voordeel den *Kraton* met bommen zouden kunnen bewerpen.

Tusschen 8 en 9 uur in den avond, kwam de *Pangerang ADIPATTIE-TOEA* bij den Opperbevelhebber aan boord, verzoevende zich naar den *Soesoehoenang* en den nieuwen Sultan te mogen begeven, ten einde hun kennis te geven van de bereidvaardigheid van Sultan *MACHMOED-BADAR-OEDIN*, om afstand te doen van de regering, mits hem wierde toegestaan, ongemoeid als een rustig burger te *Palembang* te blijven wonen; de Generaal stond den *Pangerang* toe, zich naar de vorsten te begeven, doch merkte hem op, dat de beantwoording der boodschap van Sultan *BADAR-OEDIN*, niet van de bemoeienis der vorsten, maar van hem, Opperbevelhebber der expeditie en Commissaris van het *Gouvernement* was, en dat hij de voorwaarde aan de onderwerping verbonden, niet konde aannemen. Op de vraag van den Generaal, of de *Pangerang* de sommatie niet aan den Sultan had overhandigd, naardien daarin niets dan lijfsbehoud was gewaarborgd, antwoordde de *Pangerang* listig, dezelve om 5 uren des avonds aan den Sultan overhandigd te hebben, maar dat deze ze bij zijn vertrek nog niet had gelezen; de Generaal geliet zich de uitvlugt te

gelooven, en heette den Pangerang naar deszelfs broeder, Sultan MACHMOED-BADAR-OEDIN, terug te keeren, en dien te zeggen, dat de Generaal zich, zonder afwijking, aan de gedane sommatie bleef gedragen; maar dat hij, om den Sultan tijd van beraad te geven, het voornemen, om den 27sten, des morgens vroeg het anker te ligten, ten einde de overwinning te gaan voltooijen, nog tot in den namiddag van dien dag zoude uitstellen.

Den 27sten, om half één uur nadenmiddag, werd voor de landingstroepen sein gedaan om zich gereed te houden tot debarqueren, en om half 2 ure, om te debarqueren en te landen, hetwelk ook onder bestier van den Kolonel BISCHOFF, nabij den ouden Kraton, in het kamp der Arabieren, zonder den minsten tegenstand te ontmoeten, volbragt werd. Aan de infanterie, welke de landing effectueerde, was eene kompagnie sappeurs, voorzien van ladders van 24 à 50 voet lang, toegevoegd.

De voor den aanval bestemde schepen waren inmiddels in de vroeger opgegevene orde tot voor den Kraton gelidren, en namen daar nu positie; de Generaal onthield zich op de *van der Werff*. Onder het opdrijven had men op vele der aan beide oevers liggende rakets en kleine vaartuigen, witte vlaggen gezien, maar inwoners hadden zich niet vertoond.

Vóór de schepen ten anker kwamen, vervoegde zich de Pangerang ADIPATTIE-MOEDA, des Sultans jongste broeder, bij den Generaal aan boord, eenen brief van MACHMOED-BADAR-OEDIN overhandigende, waarin deze zich aan des Generaals beschikkingen onderwierp, en, als eene laatste gunst, alleenlijk verzocht, te Palembang te mogen blijven wonen, al ware het dan ook als een man uit de heffe des volks. De Generaal zond den Pangerang met het antwoord terug, dat hij in geen opzigt van den inhoud der sommatie mogt afwijken, als zijnde dit overeenkomstig de onveranderlijke bevelen van het Gouvernement; maar dat hij, om den Sultan te toonen, dat hij een voorstander van gematigheid was, den Kraton vooreerst nog niet zoude aanvallen, en in afwachting van een nader antwoord, vooralsnog zich zou vergenoegen, met voor denzelven positie te nemen. Om de voorhoede te versterken en de ontgoming over de rivier ten eenemale onmogelijk te maken, zond de Generaal ook nog de korvet *Venus* naar de vereeniging van de *Ogan* met de *Moessie*.

Laat in den avond kwamen de Pangerangs ADIPATTIE-TOEA en ADIPATTIE-MOEDA, de onvoorwaardelijke onderwerping van hunnen broeder en gebieders aanbieden, slechts eenige dagen tijds voor hem vragende, om zich met zijne vrouwen en kinderen voor het vertrek gereed te kunnen maken; de Pangerangs bedongen te dien einde zeven dagen, maar de Generaal stond er hem niet meer toe dan twee, en zulks onder voorwaarde, dat de Sultan de stukken op den wal van den Kraton, aanstonds dede omzetten, de regalia's van den troon

aan den Soesoehoenang, en de kas aan den bevelhebber der expeditie overgave; voorts verlangde de Generaal van den Sultan eene opgave van de personen en goederen, die hij wenschte mede te nemen.

Om er op voorbereid te zijn, ingeval de overwonnen Sultan, niettegenstaande de aangeboden onderwerping, tot vijandige bedrijven mogt overgaan, deed de Generaal op de schepen alles in gereedheid houden, om ieder oogenblik tot het gevecht te kunnen overgaan.

In de twee voorgaande nachten was er brand geweest in Palembang, aangestoken door kwaadwilligen; deze nacht, zijnde die van den 27sten op den 28sten, was dit wederom het geval: om 9 ure 's avonds brak een hevige brand uit in het Arabische kamp, die tot laat in den nacht voortduurde, en omstreeks middernacht brandde ook een gedeelte van het Chinesche kamp af.

Den 28sten Junij vertrokken met den schoener *Calypso*, gekommandeerd door den Luitenant-ter-Zee der 1ste klasse VAN KERVEL, den Luitenant-Kolonel TAETS VAN AMERONGEN en de Luitenant-ter-Zee der 1ste klasse KOOPMAN, om de heugelijke tijding der overwinning naar *Batavia* over te brengen.

De Generaal werd den geheelen dag door lastig gevallen met bezoeken van Palembangers, die vragen en verzoeken van allerhanden aard te doen hadden. Men bespeurde op de wallen van den Kraton nog maar weinig verandering; wel waren eenige lilla's verplaatst, maar het grof geschut stond nog als te voren.

Den 29sten Junij ontving de Generaal van den nieuwen Sultan eene schriftelijke verklaring, dat hij de regalia's van den troon, op eenige uitzonderingen na, van wege Sultan MACHMOED-BADAR-OEDIN ontvangen had.

Om 7 ure 's avonds liet eerstgenoemde den Generaal weten, eene uitnoodiging van laatstgenoemden ontvangen te hebben, om hem ten zijnent te komen spreken, aan welke uitnoodiging de Generaal den nieuwen Sultan toestond te voldoen. Om 10 ure kwam deze van het bezoek bij zijnen oom terug, de Pangerangs ADIPATTIE-TOEA en ADIPATTIE-MOEDA met zich brengende, welke kennis kwamen geven, dat Sultan MACHMOED-BADAR-OEDIN alsnu bereid was het gezag over te geven, en zich overigens in allen opzichte aan de beschikkingen van den Generaal te onderwerpen, doch tevens de vergunning verzocht, om tot herstel zijner geschokte gezondheid, nog eenige dagen in een particulier huis te mogen vertoeven. De Sultan en de Pangerangs verzocht hebbende den volgenden morgen zijne beschikkingen te komen vernemen, bekwamen zij alstoen van den Generaal in last, den Sultan MACHMOED-BADAR-OEDIN aan te zeggen, dat de Generaal op den 1sten Julij, des morgens om 7 ure, door zijne troepen bezit zoude doen nemen van den Kraton, dat te dien einde alsdan de poorten opengesteld en alle hindernissen uit den weg geruimd moesten zijn; dat

zich alsdan een Pangerang, door Sultan MACHMOED-BADAR-OEDIN daartoe te bestemmen, in den Kraton moest bevinden, om ten overstaan van twee Pangerangs, door den nieuwen Sultan te dien einde af te vaardigen, toe te zien, in welken staat de Kraton zoude worden overgenomen; dat gelijktijdig met de overgaaf van den Kraton, ook die van de *schatkist* moest plaats hebben; dat Sultan MACHMOED-BADAR-OEDIN zich vóór de overgaaf van den Kraton, daaruit zoude hebben te verwijderen; dat hem, naar aanleiding van zijn verzoek, toegestaan werd, tot den 5den Julij bij zijnen broeder, den Pangerang ADIPATTIE-TOEA, te verblijven; dat het geschut van de wallen nog heden moest worden weggenomen, en dat hij met zijnen oudsten zoon, den Pangerang RATOE, den 5den Julij gereed moest zijn, om zich met zons-ondergang aan boord van het fregat *Dageraad*, gekommandeerd door den Kapitein-Luitenant TIEMAN, te begeven, ten einde naar *Batavia* te worden overgevoerd..... De gevolmagtigden van Sultan MACHMOED-BADAR-OEDIN namen genoegen in al deze bepalingen. Alsnu nog door hen te kennen gegeven wordende, dat de Sultan gaarne een mondsprek zoude houden met eenen Nederlander, door den Generaal te verkiezen, benoemde H. D. daartoe den Kapitein ELOUT, den zoon van den Minister voor Koloniën en gewezen commissaris tot de overname der kolonie, die om deze reden, en om zijne kennis van den inlander en de inlandsche talen, geacht moest worden daarvoor de meeste geschiktheid te bezitten en den Sultan het aangenaamste te zullen zijn. De Kapitein ELOUT keerde al spoedig op de *van der Werff* terug, en berigtte den Generaal, dat de Sultan, na eene opsomming zijner ongelukken gedaan en getracht te hebben te betoogen, dat hij door verdrukking en vernedering, gedwongen geworden was zijne toevlugt tot de wapenen te nemen, het gesprek geëindigd had, met het verzoek, om nog eenigen tijd langer dan tot den 5den Julij, te *Palembang* te mogen blijven.

De Generaal gaf order om dezen nacht op de schepen nog voor ieder oogenblik slagvaardig te zijn, en voorts dat de Kolonel BISCHOFF den volgenden morgen, met de gezamenlijke infanterie, een detachement artillerie, een detachement pionniers, de muzikanten aan het hoofd en alles gekleed in groote tenue, bezit van den Kraton zoude gaan nemen.

Des avonds om 10 ure, kwam een Pangerang de tijding brengen, dat Sultan MACHMOED-BADAR-OEDIN den Kraton verlaten en intrek genomen had bij zijnen broeder den Pangerang ADIPATTIE-TOEA.

In den nacht van den 50sten Junij op den 1sten Julij, werd weder op verschillende plaatsen, en zelfs tot onder de muren van den Kraton, brand gesticht.

Den 1sten Julij, stonden des morgens om 7 ure al de troe-

pen in orde van bataille tegen over den ouden Kraton geschaard; spoedig trokken zij de poort van den grooten Kraton binnen, aanstonds de bastions en munitie-magazijnen bezettende, en om half 8 ure kondigde de, luisterrijk van des Kratons wallen waaijende, oud-Hollandsche vlag de voltooiing der overwinning en de volle herstelling van *Neerlandsch gezag* in den *Indischen Archipel* aan, welk heugelijk oogenblik door de vlotelingen gevierd werd door het vlaggen in top en een salut van 21 schoten op alle schepen.

In den namiddag zond de Kolonel BISCHOFF tien zakken met geld, welke bij nadere telling bleken f 10,739 in te houden, zijnde dit alles wat door de, te dien einde benoemde commissarissen, van den schat in den Kraton gevonden was. De magazijnen bevatteden overigens eenen grooten voorraad van porcelein, glas- en aardewerk, doch slechts weinig provisiën. Aanstonds na de bezetting van den Kraton, werden de pionniers aan het werk gesteld om denzelven op te ruimen, dat hoog noodig was, zoo wegens de onzindelijkheid, als de menigte van bamboezen hokken, die er zonder orde in waren opgeslagen.

Laat in den avond kwam de Pangerang ADIPATTIE-TOEA, met verscheiden verzoeken namens Sultan MACHMOED-BADAR-OEDIN, onder anderen wederom om uitstel van vertrek; dit werd afgewezen, doch het overige, als van weinig belang zijnde, met toegevendheid ingewilligd.

In den nacht zag men het weder op verschillende plaatsen branden.

Den 2den Julij begaf zich de Generaal aan wal, om den Kraton te bezigtigen. Hij was van oordeel, dat dit gesticht, ofschoon op deszelfs wallen hier en daar verscheiden stukken opgesteld (derzelver getal werd nader, ongerekend de lilla's en rantak's, bevonden 103 stuks te bedragen) en voor het front, aan de rivier, verscheidene batterijen opgeworpen waren, voor geen lange verdediging vatbaar was. De gebouwen vertoonden nog kenmerken van voormalige grootheid en pracht, doch nu was alles in eenen zoo onzindelijken en verwaarloosden toestand, dat de Generaal den Soesoehoenang om 200 koelie's 's daags vroeg, ten einde den Kraton op te redderen en geschikt te maken tot herberging van troepen.

Met het vallen van den avond kwamen twee zoons van den Sultan MACHMOED-BADAR-OEDIN, om den Generaal te bedanken voor de goedheid en inschikkelijkheid aan hunnen vader betoond. Zij zeiden dat hun vader den volgenden dag aan boord zoude gaan, en verzoeken liet, vooraf den scheeps-kommandant te mogen spreken, hetwelk de Generaal toestond, den Kapitein-Luitenant TIEMAN daartoe de noodige bevelen gevende.

Gevoelde men bij het opwerken naar den Kraton, op de schepen gebrek aan munitie, spoedig zoude toch daarin voor-

zien geweest zijn, daar de schoener *Emma* heden 10,000 @ kruid en 1000 kogels van 18 en 24 @ aanbragt. Dit vaartuig bragt van *Banka* de tijding mede, dat de zeeroovers zich daar op de kusten deden gelden; te regt oordeelde echter de Generaal, dat de overwinning van *Palembang* hen weldra binnen de palen der behoedzaamheid zoude terugvoeren.

Eenige sloepen met de kielligters, naar de positie van de *Peladjoe* en *Gombora* gezonden, om bij de palen de verlorene ankers op te visschen, slaagden daarin naar wensch.

Den 5den Julij vertrok de schoener *Johanna* naar *Muntok*, om den Luitenant-Kolonel KEER af te halen, die naar luid der instructiën van den bevelhebber der expeditie, het civiel en militair gezag te *Palembang* moest aanvaarden.

Des avonds om 9 ure, zond de Generaal den Kapitein ELOUT met den élève-vertaler voor de inlandsche talen, DE STURLER, naar MACHMOED-BADAR-OEDIN, om denzelven naar boord te geleiden, en het was één uur na middernacht, toen deze heeren den Generaal de tijding bragten, dat de Sultan met deszelfs oudsten zoon, verdere kinderen, vrouwen en gevolg, aan boord was gestapt van het fregat *Dageraad*.

De Sultan werd naar *Batavia*, vervolgens naar het fort *Oranje* en eindelijk naar *Ternate* overgebracht, waar hij thans nog als staatsgevangene, in het genot van f 800 's maands, leeft.

Den 4den Julij gingen de roeibootten n°. 1, 4 en 6, mitsgaders de laadschouw n°. 4, onder bevel van den Luitenant ter Zee JOLLY, onder zeil naar *Muntok*, om met de reeds ter beschikking van den Resident van *Banka* gestelde vaartuigen, te dienen tot wering en uitroeijing der zeeroovers.

De 5den Julij ontving de bevelhebber een ceremonieel bezoek van den Soesoehoenang en deszelfs zoon, den nieuwen Sultan, van welke gelegenheid H. D. gebruik maakte, om hen de behartiging der bepalingen van het met hen gesloten contract op het gemoed te drukken en te verzoeken, dat nu een terrein voor het aan te leggen nieuwe fort wierd afgestaan; dat meer koelie's geleverd wierden, dan tot nog toe, om den Kraton schoon en bewoonbaar te maken, en dat schikkingen wierden getroffen om aan het zee- en landvolk karbouwen te kunnen verstrekken. Een en ander werd op de stelligste wijze door de beide vorsten beloofd. Bij derzelve vertrek van boord van de *van der Werff*, werden zij met 15 schoten gesalueerd.

Den 6den Julij zakte des morgens vroeg het fregat *Dageraad* en de particuliere schepen *Admiraal Buyskes* en *Race-Horse* de rivier af. Op de *Dageraad* was ook nog ingescheept de Kolonel van den generalen staf DE LA FONTAINE, aan wien het toezigt over den krijgsgevangenen Sultan was opgedragen; de twee particuliere schepen voerden zieken en gekwetsten naar *Batavia* over. De brik *Sirene*, gekommandeerd door den Luitenant-ter-Zee 1ste klasse BUYS, werd naar *Malakka* gezon-

den, om de tijding der overwinning aan den Gouverneur aldaar over te brengen; gelijktijdig met hem namen de prauwen van SANCTA MARIA de terugreis aan. De hulk *Nassau*, voor verdere dienst ongeschikt en zoo ontramponneerd bevonden zijnde, dat zij in gevaar van te zinken verkeerde, zoo gelastte de Generaal, haar geschut en ballast op particuliere schepen over te nemen. Tot nu toe, wordt nog jaarlijks het regt verpacht om van den gezonkenen romp van dit schip materialen af te halen.

De particuliere schepen *Mercury*, *Graaf Bulow*, *Waterloo* en *Koophandel*, zakte den 7den Julij met de eb de rivier af, om naar *Batavia* te stevenen: de twee eerstgenoemde bodems bragten het personeel en materiëel der expeditie over, met uitzondering van 75 man, 2 kanons van 3 @ en 2 kanons van 1 @, bij de bezetting van *Palembang* ingedeeld; op de twee anderen bevonden zich twee flank-kompagnien van het 18de regiment.

Gedurende de dagen van den 8sten, 9den en 10den Julij, had niets bijzonders plaats. De nachtelijke brandstichtingen had men nog niet kunnen beletten.

Den 11den Julij keerde de schoener *Johanna* van haren togt naar *Muntok* terug, den tot waarnemenden Resident van *Palembang* en militairen kommandant aldaar benoemden Luitenant-Kolonel KEER medebrennende.

In aanmerking nemende, dat vooreerst, in afwachting eener meer bestendige orde van zaken, en der voltooiing van een goed fort, hetwelk de ambtenaren, de bezetting en de gouvernements-pakhuizen en magazijnen tegen aanranding van kwaadwillige ingezetenen konde verzekeren, eene aanzienlijke zee-magt voor *Palembang* diende gestationneerd te blijven, bepaalde de bevelhebber, bij eene dispositie van den 11den Julij, dat voorloopig voor den Kraton zouden blijven gestationneerd: Zr. M^{te} korvetten *Zeepaard* en *Ajax* en de koloniale korvetten *Venus* en *Zwaluw*, benevens de schoener *Emma* en nog eenige kleine vaartuigen; het bevel over deze gezamenlijke scheepsmagt werd opgedragen aan den Kapitein-Luitenant REYNS, kommanderende de korvet *Zeepaard*. De bestemming der korvetten was meer bepaaldelijk, station te houden voor den Kraton, om, gezamenlijk met het garnizoen, 's lands ambtenaren en eigendommen te verzekeren; die van de schoener *Emma* en de kleinere vaartuigen, om de vaart tusschen *Palembang* en *Muntok* levendig te houden. Wijders beval de Generaal, het veroverde geschut, voor zooveel het niet ter wapening van het te bouwen fort in aanmerking kwam, met de eerste gelegenheid naar *Java* te zenden, tot regeling waarvan een der korvetten zoolang aan de *Peladjoe* moest gaan liggen.

Op den 12den Julij had de plegtigheid der inhuldiging van den nieuwen Resident plaats, na den afloop waarvan, hem

eene, door den bevelhebber der expeditie en gouvernements-commissaris ontworpen, voorloopige instructie werd ter hand gesteld, van den volgenden inhoud:

« Art. 1. Navolgens het bepaalde, bij besluit van Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal, d.d. 6 Mei jl. n°. 5, en het besluit van den Opperbevelhebber van gisteren, L^a. 6, zal de Luitenant-Kolonel Ridder KEER, provisioneel de functien van *Resident van Palembang* waarnemen: hij zal mitsdien de vertegenwoordiger van den Gouverneur-Generaal te *Palembang* zijn.

« Art. 2. Hij is bevoegd alle zoodanige verordeningen daar te stellen en besluiten te nemen, als tot de beheering en den geregelden loop van zaken noodig zijn, volgende in alles het voorgeschrevene bij het reglement op het beleid van de regering in Nederlandsch Indie.»

« Art. 5. Hem Resident wordt mits deze overgegeven een exemplaar van het nieuwe contract met den Soesoehoenang Ratoe, HOESSIN-D'LIA-OEDIN en den Sultan Ratoe, ACHMAT-NAYAM-OEDIN gesloten, met last, om op alle mogelijke wijzen te waken, dat het bepaalde bij dit contract stiptelijk worde nagekomen en geene inbreuken op hetzelfde worden gemaakt.»

« Art. 4. Volgens art. 10 van gemeld contract, behoudt het gouvernement aan zich, de in- en uitgaande regten, de haven-, de ankeragie- en de passer-gelden, de pachten en den verkoop van opium en zout; den Resident wordt dien ten gevolge aanbevolen, alle pogingen aan te wenden, om die inkomsten tot stand te brengen en langzamerhand te doen toenemen.»

« Art. 5. Hij zorgt, dat aan het bepaalde bij art. 17 van het contract, omtrent de te etabliseren warongs, en bij art. 21, omtrent het cultiveren van verschillende producten, zooveel doenlijk worde voldaan, en neemt deswege van tijd tot tijd informatie.»

« Art. 6. Alsmede dat behoorlijk executie worde gegeven aan het 55te artikel, en de beslissing van het gerechtshof te *Palembang*, dienovereenkomstig, aan des Residents conformatie worde onderworpen.»

« Art. 7. Dat de inhoud van het 24° artikel genoegzame publiciteit verkrijge, en hij stelt de hoofden over de Chinez en zoo noodig over andere inwoners aan, mitsgaders bepaalt hij het vereischte tot het daarstellen eener goede politie over de inwoners.»

« Art. 8. Hij zal aan den Rijksbestierder, naar aanleiding van art. 18, doen aanwijzen een betamelijk onderhoud in land.»

« Art. 9. Hij zal ook den Sultan van tijd tot tijd aanmerken, om eene volle executie te geven aan het bepaalde bij art. 40, 41 en 42 van het contract, betreffende het zelf aanhooren van alle klagten van geringe inwoners, het niet

« vermeerderen van het getal slaven en het tegengaan van het rooven van menschen.»

« Art. 10. Vermits geene geschikte woningen, zoo voor den Resident als voor de overige civiele ambtenaren en voor het garnizoen zijn gevonden, zal de nieuwe of groote Kraton worden aangehouden, tot het op te werpen fort en de gebouwen gereed zullen zijn.»

« Art. 11. Hij zal voortgaan om het veroverde geschut, hetwelk hier niet benoodigd zal zijn voor het nieuwe fort, of voor het eiland *Banka*, naar *Java* af te zenden.»

« Art. 12. Aan den Opperbevelhebber is speciaal opgedragen geweest, om, behalve den gewezen Sultan BADAR-OEDIN en deszelfs oudsten zoon, nog naar *Batavia* te doen vertrekken, de navolgende personen, tot welker verwijdering naar *Batavia* door den tegenwoordigen Soesoehoenang is verzoek gedaan, als: *Pangerang* KRAMA DI RADJA, schoonzoon van den gezonden Sultan BADAR-OEDIN; *Pangerang* WIRO SENTIKO; *Pangerang* WIRODI WONGSO; *Pangerang* JOEDO, *Pangerang* POESPO, *Tommengong* WIRO JOEDO en *Ingebei* ACHMAT KRISTEL. De eerstgenoemde is niet verzonden kunnen worden, omdat hij zwaar ziek is en niet getransporteerd konde worden; wanneer hij beter wordt, zal hij met eene nadere gelegenheid moeten vertrekken; de overigen zijn niet verzonden, omdat de Soesoehoenang zelf verzocht heeft zulks nog niet te doen: op het gedrag van dezen zal derhalve moeten worden gelet, en zoo zulks noodig ware, zouden deze personen, of eenige derzelve, nader naar *Java* kunnen gezonden worden. Edoch, zoowel ten aanzien van deze, als van andere opzendingen, wordt hem Resident aanbevolen spaarzaam te werk te gaan, vermits het onderhouden van vele bannelingen, het gouvernement op zware kosten jaagt, en zulks daarbij de gemoderen over het algemeen nimmer bevredigt, maar integendeel vrees blijft doen bestaan.»

« Art. 13. Op specialen last van het Gouvernement, wordt den Resident aanbevolen, de handelingen van den *Pangerang* WIRA WIKRAMA, des Soesoehoenangs oom, naauwkeurig, doch onbemerkt, gade te slaan, vermits zijne gezindheid jegens het Nederlandsch gouvernement in twijfel wordt getrokken en deszelfs invloed onbepaald is; de Resident zal zich steeds beijveren, om dien *Pangerang*, door een voorzigtig vertrouwen en eene goede behandeling, in 's lands belangen over te halen.»

« Art. 14. Hij zal mede het gedrag van den *Pangerang* ADIPATTIE-TOEA, oudste broeder des Soesoehoenangs, gade slaan, alzo hetzelve aan den Opperbevelhebber tamelijk dubbelzinnig voorgekomen is, en ik aan zijne gehechtheid aan de tegenwoordige orde van zaken twijfel.»

« Art. 18. Bij besluit van den 1sten Mei jl., n°. 3, is ter

« dispositie van den Opperbevelhebber gesteld, de *Pangerang*
 « SARIEF-MOHAMAD: deze is tijdens den Commissaris MUNTIN-
 « GHE alhier geëmployeerd, en geniet, volgens besluit van 17
 « Maart 1820, n°. 2, een tractement van f 300 's maands,
 « hetwelk hem zal moeten worden uitbetaald van 1° April jl.,
 « wanneer de verstrekkingen van rantsoen, welke hij thans
 « geniet, zullen moeten ophouden. — Deze *Pangerang* wordt
 « mits deze ter dispositie van den Resident gesteld; hij is bij
 « den Opperbevelhebber bekend voor een schrander man, die de
 « zaken, personen en belangen van dit rijk kent, en den schijn
 « heeft van vol ijver voor de belangen van het Nederlandsch Gou-
 « vernement te zijn; bij de inlandsche vorsten is hij niet bemind
 « en vooral niet bij de *Pangerangs* en overige grooten: te veel
 « vertrouwen moet hem niet worden geschonken. De Resident
 « zal echter welligt van hem gebruik kunnen maken, wor-
 « dende hem nogtans alle vrijheid gegeven om gezegden SA-
 « RIEF-MOHAMAD, zoo hij hier bij den Soesoehoenang niet wordt
 « geëmployeerd en de Resident hem niet langer verlangt hier
 « te houden, des verkiezende naar *Batavia* terug te laten gaan.»

« Art. 16. Vermits het de intentie van het Gouvernement
 « niet is, om den omslag te *Palembang* zeer uit te breiden,
 « zal hij Resident daarnaar zijne maatregelen nemen; vermee-
 « nende de Opperbevelhebber, dat ongerekend hem Resident,
 « deszelfs Secretaris en eenige mindere bedienden, de admi-
 « nistratie zal kunnen worden bestuurd door eenen pakhuis-
 « meester, boekhouder en klerk, eenen collecteur voor de
 « in- en uitgaande regten met een klerk, en voorts eenige
 « mindere bedienden; aan welke ambtenaren, naarmate dezelve
 « in dienst zullen worden gesteld, door hem Resident de ver-
 « eischte instructiën zullen worden gegeven.»

« Art. 17. Hij Resident zal de administratie van 's Rijks
 « kas en van de pakhuizen doen inrigten, navolgens de be-
 « staande reglementen en bepalingen.»

« Art. 18. Hij zal mede zoo spoedig doenlijk den hoofd-
 « directeur van finantiën eenen eisch van benoodigde vivres
 « en andere behoeften, alsmede eene raming van gelden, ver-
 « eischt tot ultimo December van dit jaar, en later dezelve
 « stukken voor 1822, ingerigt naar de bestaande voorschrif-
 « ten, inzenden.»

« Art. 19. Hij zal met overleg van den kommanderenden offi-
 « cier der genie, alles aanwenden, om ingevolge art. 25 van
 « het contract, het opwerpen van het nieuwe fort en gebou-
 « wen te bespoedigen, en vooreerst de opruiming van het daar-
 « toe vereischte terrein; hij zal de vorsten van *Palembang* dik-
 « werf doen gevoelen, dat de teruggave van den *Kraton*, van
 « de voltooiing van het werk afhangt.»

« Art. 20. Hij zal aan den officier der genie, belast met
 « het voormelde werk, zooveel als in zijn vermogen is, hulp

« en bijstand bieden, en tot het bekomen der noodige mate-
 « rialen, met overleg van dien officier, middelen beramen,
 « of voorstellen aan het Gouvernement doen.»

« Art. 21. Hij zorgt voor de stipte nakoming der bestaande
 « militaire wetten en reglementen; indien echter de plaatselijke
 « omstandigheden mogten vereischen, dat eenige veranderingen
 « in deze noodzakelijk waren, zal hij die vermogen te maken,
 « mits daaromtrent rapport doende aan den kommandant der
 « troepen.»

« Art. 22. Over militaire zaken, correspondeert hij directe-
 « lijk met den kommandant der troepen in Oost-Indië, wel ver-
 « staande dat omtrent de zaken van het 18de regiment, door
 « hem regtstreeks met den kommandant van hetzelfde worde
 « gecorrespondeerd.»

« Art. 23. De kommandanten en fungerende directeuren van
 « de artillerie en genie, mitsgaders de fungerende onder-inspec-
 « teur der militaire administratie, staan onder de bevelen van
 « den militairen kommandant, voor zooveel de politie en de
 « gewone garnizoensdienst betreft; de verantwoording van der-
 « zelve administratiën doen zij naar de bestaande wetten en
 « bepalingen; zij zijn desniettemin gehouden, de schriftelijke
 « bevelen te gehoorzamen, welke de kommandant hun ter zij-
 « ner verantwoording zal geven, kunnende dezelve, zich over
 « zoodanige orders bezwaard vindende, zich adresseren aan de
 « bevelhebbers waartoe zij behooren.»

« Art. 24. De kommandant zal maandelijks de sterkte-staten
 « volgens de bestaande modellen doen opmaken en aan den
 « kommandant der troepen inzenden, en tweemaal in het jaar,
 « te weten met ultimo Junij en ultimo December, eene gede-
 « talleerde conduitelijst van al de officieren, onder zijne
 « orders staande.»

« Art. 25. Hij Resident zal alle pogingen van zijne zijde
 « aanwenden, om met den kommanderenden officier van de
 « hier blijvende zeemagt en met de officieren der marine in
 « het algemeen, in goede verstandhouding te leven, wordende
 « hem hiernevens toegezonden, een afschrift der instructie aan
 « dien kommanderenden officier gegeven.»

« Art. 26. Hij zal met den fungerenden resident van *Banka*
 « eene levendige correspondentie houden, en trachten de beide
 « residentien elkander over en weder zooveel mogelijk nuttig
 « te doen zijn.»

« Art. 27. De Resident zal bij elke gelegenheid aan Z. E.
 « den Gouverneur-Generaal verslag doen van den staat van za-
 « ken te *Palembang*.»

« Art. 28. In alle zaken, waaromtrent in deze instructie
 « geene voorzieningen zijn gemaakt, zal hij, naar gelang der
 « omstandigheden, zoodanige maatregelen nemen, als hij ten
 « meesten nutte van 's lands dienst zal meenen te behooren,

« alles voor zooveel des needs onder nadere goedkeuring van « Zijne Excell. den Gouverneur-Generaal. »

« En zal extract dezes worden uitgereikt aan den Luitenant-Kolonel Ridder KEER, tot informatie en narigt. »

Den 14den en 15den Julij had niets bijzonders plaats; maar op den 16den werden de Soesoehoenang RATOEHOESSIN-D'LIA-OEDIN en deszelfs zoon, de Sultan RATOEHACHMAT-NAYAM-OEDIN, met openlijke plegtigheid ingehuldigd. Te dien einde was binnen den Kraton, in de plaats genaamd *Balie-Bandang*, een troon gemaakt, behangen en overdekt met geel satijn en andere rijke zijden stoffen, waarop drie, insgelijks met geel satijn overtrokkene stoelen, waren geplaatst; alle troepen stonden onder de wapenen en in groote tenue gekleed, aan weerszijden van den weg geschaard, van de poort *Samarikkin* tot aan het Zeehoofd. Om 10 ure begaf zich de Generaal, van geheel zijnen staf en een groot getal zee-officieren vergezeld, van het fregat *van der Werff* naar den wal, waar H. D. door den Kolonel BISCHOFF met de verdere hoofd- en subalterne officieren van de landmagt ontvangen werd. De Luitenant-Kolonel KEER met den Kapitein GEORGE, werden benoemd om den Soesoehoenang, en de Luitenant-Kolonel ARNOULD met den Adjuvant-Resident DU BOIS, om den Sultan aan het Zeehoofd te ontvangen en binnen te leiden. Om half 12 ure kwam de Soesoehoenang aan wal en werd met militaire eerbewijzingen en muzikgeschal ontvangen; tot den post *Balie-Bandang* genaderd zijnde, ging de Generaal hem te ontmoet, geleidde hem tot den troon en deed hem ter zijner rechter zijde plaats nemen, zooals de Sultan, die iets later aankwam, en met gelijke eerbewijzingen ontvangen werd, ter zijner linker zijde. Nadat, onder het uitvoeren van eenige muzikstukken, de Nederlandsche officieren regts, en de Pangerangs, verdere Palembangse hoofden, voorname Arabieren en Maleijers links van den troon hadden plaats genomen, deed de Generaal door den elève voor de inlandse talen DE STURLER, eene proclamatie voorlezen, waarbij de verheffing van den Soesoehoenang en den Sultan aan het volk van *Palembang*, dat in groote menigte toegevloeid was, om aanschouwer en toehoorder der plegtigheid te zijn, werd bekend gemaakt. Met eerbiedige stilte werd de afkondiging aangehoord. De lezing afgelopen zijnde, wenschte de bevelhebber en commissaris de beide vorsten geluk met hunne verheffing; toen de Generaal uitgesproken had, deed zich een salut van 21 schoten aan wal hooren, dat vervolgens van het vlagschip herhaald werd; op alle schepen werd nu van alle toppen gevlagd, van den grooten top met de Nederlandsche, van den voortop met de Russische en van den kruistop met de Pruisische vlag. De plegtigheid in zoverre afgelopen zijnde, stond de Generaal met de beide vorsten van den troon op, hen tot aan de poort *Balie-Badang*

geleidende, van waar zij verder, onder gelijke eerbewijzingen als bij de ontvangst, naar het Zeehoofd uitgeleid werden, om in hunne staatsiepraauwen naar hunne woningen terug te keeren. Ten 1 uur begaf zich de Generaal weder naar boord.

Voorts werden op dezen dag door den bevelhebber der expeditie en gouvernements-commissaris nog de na te melden benoemingen gedaan, als: tot *Pangerang-Addipattie*, de tweede zoon van den Soesoehoenang, *Pangerang DJAYA-NINGRA*; tot *Ryksbestierder (Ferdana-Mantrie)*, de *Pangerang ADI-WIDJAYA*; tot *Panumbahan*, de voormalige *Pangerang ADIPATTIE-TOEA*. Aan den gewezen *Pangerang ADIPATTIE-MOEDA* werd de titel toegekend van *Pangerang DIPA*. De benoeming der rijks grooten van mindere aangelegenheid werd overgelaten aan den Soesoehoenang.

De Soesoehoenang en de Sultan legden na derzelver inhuldiging, ieder afzonderlijk, eene schriftelijke verklaring af, dat het te Buitenzorg geslotene contract, door hen zonder eenigen dwang was aangegaan, en het nu ook hun vrije wil was, er zich aan te blijven gedragen.

Zoo zag het volk van Palembang, in een tijdsgewricht van slechts tien jaren, driemaal zijnen wettigen vorst van den troon gestooten en driemaal deszelfs broeder, nu onder den titel van Soesoehoenang, er toe verheven; eens het gezag tusschen deze twee broeders, en thans tusschen den laatsten en zijnen zoon gedeeld..... En ook dit was van slechts korten duur.

Op den 18den Augustus 1823 werd met den Sultan een contract gesloten, waarbij hij, als noch vermogen, noch kennis bezittende, om van zijne magt en van zijnen rang een behoorlijk gebruik te maken, en om den, voor hem-zelf en voor het Palembangse rijk, nadeeligen, onzekeren en, in deszelfs gevolgen, gevaarvollen toestand te doen ophouden, afstand deed van de regering van het rijk van Palembang, ten behoeve van het Nederlandsch Gouvernement, onder behoud echter van al de uiterlijke teekenen zijner waardigheid, het genot van de gewone militaire eerbewijzingen en andere onderscheidingen; hem werd voorts bij dit contract een vast maandelijksch tractement toegelegd, doch de Soesoehoenang in het genot gelaten van de voorregten, inkomsten en voordeelen, hem bij de overeenkomst van 1821 toegekend en toegelegd.

In de maand November 1824, beging de Sultan den krankzinnigen en onvoorbereiden stap van de herhaling der gruwelen zijns ooms, door eenen aanval op den Kraton te beproeven. Even gezwind als dit oproer ontstond, werd het ook bedwongen, en van dit oogenblik het rijk van Palembang voor altijd van het juk zijner dwingelanden bevrijd, en onder het onmiddellijk, zacht en weldadig bestuur van het Nederlandsche Gouvernement gebracht.

De Sultan nam de wijk naar de binnenlanden, doch werd daar zoodanig in het naauw gebragt, dat hij zich met verzoek om lijfsbehoud overgaf. Na bij besluit van den 6den September 1825, n°. 12, vervallen verklaard te zijn van zijne waardigheden, en van alle hem bij de vroegere contracten toegekende voorregten, werd hij verbannen naar *Banda*, waar hij zich thans nog bevindt.

De Soesoehoenang werd, ten gevolge van, en aanstonds naar den mislukten aanval, naar Java opgezonden; den 21sten Februarij 1825, is hij te Batavia overleden.

Keeren wij tot de regeling der zaken, na de overwinning van 1821 terug.

De Luitenant-Kolonel COCHUS en de Kapitein VAN DER WIJCK, hadden, met behulp van den Pangerang WIRA-WIKRAMA, de beide oevers van de *Soensang* opgenomen, om een terrein uit te kiezen, dat de geschiktheid bezat, om er een fort op te bouwen, hetwelk, volgens 's Gouvernements bedoelingen, de lands-ambtenaren en eigendommen, alsmede de getrouwe nakoming der contracten door de vorsten, zoude kunnen verzekeren. Het eenige terrein, dat aan dit oogmerk beantwoordde, was dat, waarop de woning van den Demang OSMAN stond, regt tegenover den grooten Kraton. Hier stelde de Luitenant-Kolonel COCHUS voor, een steenen fort met vier bastions te bouwen, de noodige gebouwen bevattende voor een garnizoen van 400 man, voor den Resident en de verdere ambtenaren en voor de lands-magazijnen en pakhuizen, hetzelfde wenschende te wapenen met 6 kanonnen van 24 $\mathfrak{C}$, te nemen van de hulk *Nassau*, 12 kanons van 12 en 12 kanons van 8 $\mathfrak{C}$, te kiezen uit het veroverde geschut, alsmede 2 mortieren van 8 duim, aanwezig bij het materieel der artillerie van de expeditie. Bij dispositie dd. 18 Julij, bepaalde de Generaal, dat het fort zoude worden gebouwd op de plaats en naar het plan, daarvoor door den Luitenant-Kolonel COCHUS voorgesteld, en dat in afwachting der voltooiing van hetzelfde, de ambtenaren en het garnizoen in den grooten Kraton moesten blijven wonen, die al aanstonds daartoe werd ingerigt.

De moeilijkheden, welke men in de levering van het noodige werkvolk en de noodige materialen ontmoetede, en de sedert veranderde staat van zaken te Palembang, zijn oorzaak, dat het geprojecteerde fort niet tot stand gekomen is, en de troepen nog in den gewezen Kraton logeren; deze is echter in behoorlijken staat van verdediging gebragt.

Het garnizoen werd door den Generaal voorloopig bepaald op twee kompagnien van het 18de regiment en 75 man artillerie, allen Europeanen, alsmede eene kompagnie pionniers van 500 man, grootendeels inlanders, voor de uitvoering der nieuwerken.

Den 19den Julij kwam het particuliere schip *Emile* ter reede,

provisien en kleedingstukken, ten gerieve der inwoners, en f 50,000 voor 's lands kas aanbrengende.

Onder dankbetuiging voor de goede diensten, door hem bij de Palembangse expeditie bewezen, werd aan den heer Du Bois opgedragen, door het landschap Komerijn naar de hoofdplaats der Lampongs, Boemi-Agong terug te keeren, en met den militairen kommandant aldaar, den Kapitein KUHN, overeen te komen wegens het getal troepen, dat alsnu in de Lampongs gemist zoude kunnen worden; welk getal genoemde Kapitein te gelijkertijd gemagtigd werd naar Java terug te zenden. De elève-translateur DE STURLER, werd voorloopig als secretaris en translateur aan den Resident toegevoegd, en deze gemagtigd om, in afwachting der benooidigde civiele ambtenaren van Java, de overige civiele betrekkingen voorloopig door officieren en onder-officieren te doen waarnemen.

De doelmatigste verordeningen op de verzorging der zieken van de schepen en van het garnizoen, bekrondden den arbeid des bevelhebbers van dezen dag.

Twée en een halve maand was het nu geleden, dat de expeditie van Batavia uitzelde. Zwaar was de taak die toen op haar en in het bijzonder op haren aanvoerder rustte, en vele waren de belangen, die het Gouvernement door haar wenschte vervuld te zien. Maar in allen opzichte was in dit korte tijdsverloop, door de expeditie in het algemeen en door haren aanvoerder in het bijzonder, ook in zijne betrekking van Gouvernements-Commissaris tot regeling van het bestuur, aan beider roeping beantwoord: de hoon, der Nederlandsche vlag aangedaan, was voor het oog van geheel de wereld gewroken; den volken van den Indischen Archipel getoond, dat het Gouvernement de middelen bezat, om deszelfs gezag krachtadig te handhaven; de oproerige Sultan tot onderwerping op bloote lijfsgenade gedwongen en als krijgs- en staatsgevangene naar Batavia opgezonden; een nieuwe Sultan, als leenheer van het Gouvernement, op den troon geplaatst; 's Gouvernements regten op het gebied der Palembangse landen op eenen hechten en duurzamen voet gevestigd; de belangen der Palembangse bevolking daardoor evenzeer als die van het Gouvernement bevorderd, en het nieuwe bestuur den weg afgebakend, waarin het behoorde voort te gaan: deze waren de roemvolle en gelukkige uitkomsten door het dapper, volhardend en gehoorzaam gedrag van de land- en zeemagt, door het beleid van den edelen aanvoerder der expeditie verkregen.

Met de zalige zelfvoldoening van zijne pligten als veldheer, als staatsman en als menschenvriend op het naauwste vervuld, en zelfs de achting zijner overwonnelingen verworven te hebben, maakte de bevelhebber zich thans gereed om naar Batavia terug te keeren en zich weder aan de zorgen van het leger in deszelfs geheelen omvang toe te wijden.

Bij het afscheidnemen van den Soesoehoenang en den Sultan, drukte de Generaal den eerstgenoemden nogmaals op het hart, dat eene getrouwe nakoming der contracten en een vriendschappelijk verkeer met den Resident, de middelen waren, die hem steeds de medewerking en bijstand van het Gouvernement zouden verzekeren. De Soesoehoenang scheen daarvan ten volle doordrongen te zijn. Het afscheid van den hooggeachten en beminden Generaal van de officieren, vertegenwoordigende de land- en zeemagt, die hij ter overwinning had geleid, was treffend; er had zich tusschen aanvoerder en ondergeschikten een band van achting en verkleefdheid gestrengd, die het gevolg is van wederzijdsche pligtsbetrachting in het streven naar een gemeenschappelijk groot doel, waarbij geen vuige baatzucht, maar edele aandrift de drijfveer is.

Uitgeleid wordende door den Sultan en de voornaamste Pangerangs van het vorstelijk huis, vertrok de Generaal op den 20sten Julij, onder het gebulder van het geschut, met het fregat *van der Werff*, dat tevens eene kompagnie van het 18de regiment terugvoerde van de reede van *Palembang*, over *Muntok* naar *Batavia*.

Den 31sten Julij kwam het fregat voor de hoofdplaats van *Banka* ten anker, waar nu alles rustig was. Desniettemin was de Generaal van oordeel, dat de zeeroovers om en bij *Banka* zouden zwerven, en dat door middel van ligte vaartuigen steeds tegen hen moest gewaakt worden. Het toenmalig garnizoen bedroeg niet minder dan:

Te Muntok. . .	370 man.
„ Kottawaringa. . .	67 „
„ Toeboecalie. . .	143 „
„ Kappo.	20 „
„ Kabo.	65 „
„ Pankalpinang. . .	53 „
„ Marawang. . . .	46 „
„ Songiliat. . . .	43 „
„ Blinjoe.	51 „
„ Jeboes.	45 „

Totaal. 1107 man.

De noodwendige herstellingen aan het tuig van de *van der Werff*, te *Muntok* gedaan zijnde, vervolgde de Generaal deszelfs terugreis op den 2den, en kwam in den namiddag van den 16den Augustus te *Batavia* aan, waar hem de ondubbelzinnigste hulde van het bestuur en van de Europesche ingezetenen verbeidde.

Thans tot het einde der ondernomene taak genaderd zijnde, schiet ons nog over, het laatste gedeelte van des Generaals rapport, dd. 28. Junij 1821, over te nemen, waarin degenen genoemd worden, die zich bij uitstek hebben doen opmerken,

en voorts de belooningen te vermelden, die het Zijner Majesteit den Koning behaagd heeft, voor dit roemrijk wapenfeit toe te kennen:

Het bedoelde gedeelte des Generaals rapport, luidt:

« Bij de operatiën te lande, hebben zich inzonderheid, volgens het rapport van den Kolonel BISCHOFF, gedistingeerd, « de Luitenant-Kolonel RIESZ, de Kapitein GEY, de 1ste Luitenant KEYZER en de 2de Luitenant VAN GEEN, van de artillerie; de Luitenant-Kolonel COCHIUS en de Kapitein VAN « DER WIJCK van de genie; de Luitenant-Kolonel MUNTINGHE, « de Majoor DE LEEUW, de Kapiteins LAEMLIN en ELOUT, de « 1ste Luitenants VAN STYRUM, WAGENER, SCHENK en BOUR- « DON, de 2de Luitenants ARMAND en VAN DER VEEN en de « Sergeant-Majoor VELDMAN, van het 18de regiment infanterie; « de Kapitein LEICHER en de 2de Luitenant DE STURLER van « de pionniers; en meer anderen, welke ik bij eene nadere « gelegenheid zal noemen.»

« De Kolonel BISCHOFF heeft mede oneindig veel dienst gehad van den Luitenant ter Zee der 1ste klasse OLIJVE, kommanderende de korvet *Zwaluw*, doch welken ik het bevel « over de landings-flotille heb gegeven.»

« Mijne generale order van den 23sten Junij, *sub. Litt. G*, « zal Uwe Excellentie doen zien, hoe uitermate ik over alle « officieren en manschappen, die ik de eer heb te kommanderen, voldaan ben; Uwe Excellentie allen te noemen, die « zich gedistingeerd of moed betoond hebben, is mij onmogelijk; daartoe zoude ik de naamlijsten van alle equipagiën en « korpsen moeten inzenden, want een ieder heeft zich wel « gedragen. Wanneer ik van de scheepsbevelhebbers de speciale rapporten zal hebben bekomen, zal ik Uwe Excellentie « dezelve doen toekomen en nog meer officieren en manschappen noemen; thans bepaal ik mij slechts tot eenige, waar- « van de diensten mij meer bijzonderlijk zijn bekend geworden.»

« De Kapitein ter Zee LEWE VAN ADUARD, kommanderende « Z^r. M^r. fregat *van der Werff*, heeft niet opgehouden activiteit en ijver aan den dag te leggen, en in beide actiën heeft « hij met beleid en moed gevochten. Op zijnen onderhebben- « den bodem hebben zich alle officieren gedistingeerd, maar « speciaal de eerste Luitenants KOOPMAN en LANS, en de tweede « Luitenants WILLINK, DE KONING, RENGERS en BOERS.»

« De Kapitein-Luitenant TIEMAN der koninklijke marine, de « Kapitein-Luitenant VERVEER der koloniale marine, respectievelijk kommanderende de *Dageraad* en *Nassau*, hebben « zich mede bij uitstek gedistingeerd.»

« De Kapitein-Luitenant REINS, kommanderende het *Zeepaard*, « de Kapitein-Luitenant der koloniale marine SCHROIJENSTEIN « en de 1ste Luitenant VAN GINKEL, het bevel voerende over « X. D. N°. 11.

« de korvet *Ajax*, hebben zich mede bijzonder wel van der-
« zelve verplichtingen gekweten.»

« Bij de flotille hebben uitgemunt, de Luitenants der 2de klasse
« LE JEUNE en FREUDENBERG, kommandanten der kielligters
« n°. 1 en 2, de 1ste Luitenants VAN DEN ENDE en ALEWIJN
« de 2de Luitenant JOLLY, kommandanten der divisien kanon-
« neerbooten, en de Luitenant der 2de klasse KOLFF, komman-
« dant der kanonneerboot n°. 17.»

« De ondervinding van den Kolonel BISCHOFF is mij bij deze
« gelegenheid bijzonder te stade gekomen: hij heeft eerst veel
« toegebracht tot behoud der gezondheid van de troepen; zeer dik-
« werf inspecteerde hij de transportschepen, om zich te verzeke-
« ren dat alle orders ook daar strikt werden geobserveerd en voor
« de gezondheid der manschappen werd gezorgd, en naderhand
« heeft hij met beleid en moed de vijandelijke batterijen genomen.»

« De Luitenant-Kolonels RIESZ en COCHIUS hebben bij der-
« zelve wapens dezelfde diensten gepresteerd.»

« De officieren van mijnen staf hebben zich bij alle gelegen-
« heden bijzonder gedistingeerd en veelal moeilijke commis-
« sionen te verrigten gehad, bij het overbrengen van orders in
« kleine vaartuigen, en gedurende het hevigste vuur.»

« De Kolonel DE LA FONTAINE is mij van den aanvang af,
« als fungerend chef van den staf en nog meer als een geëx-
« perimenteerd officier, door zijnen goeden raad dienstig ge-
« weest; de Luitenant-Kolonels ARNOULD en TAETS VAN AME-
« RONGEN, de Kapitein GEORGE, de 1ste Luitenant VAN GEEN
« en de 2de Luitenant DE STUERS, verdienen mijnen hoogsten lof.»

« Aan den Kapitein-Luitenant ter Zee BAKKER, chef van den
« staf der marine, en reeds dikwerf door mij genoemd, heb-
« ik de hoogste verplichting; van het begin der expeditie tot
« nu toe, heeft hij mij goede diensten bewezen; mijn Adjutant
« LE JEUNE kan ook nimmer genoeg worden genoemd, zoo mede
« de Luitenant ter Zee der 2de klasse VAN BERKEL, Adjutant
« van den Kapitein-Luitenant BAKKER.»

« Eindelijk zijn vele diensten bewezen door den Luitenant ter
« Zee der 1ste klasse BUYS, kommandant van de brik *Sirene*;
« met dit vaartuig is hij wel niet in het vuur geweest, maar
« dikwerf met kleine vaartuigen, om orders over te brengen
« of branders te helpen afweren; ook de eerste officier op de
« *Nassau*, de 1ste Luitenant VAN KERVEL, en de Kapitein der
« artillerie THEUNISSEN op dien bodem, hebben zich bijzonder
« gedistingeerd.»

De belooningen door Zijne Majesteit den Koning, voor de
overwinning van *Palembang* toegekend, zijn de navolgende:

Bij besluit d.d. 14. November 1821, n°. 56, de benoeming
van den Generaal-Majoor H. M. DE KOCK, tot *Kommandeur van*
de Militaire Willems-orde, en in deszelfs betrekking van *Be-*
velhebber der troepen in Oost-Indië, tot *Luitenant-Generaal*.

De overbrengers der tijding van de overwinning van *Palem-*
bang, zijnde de Luitenant-Kolonel Aide-de-Camp J. G. G. TAETS
VAN AMERONGEN en de Luitenant ter Zee 1ste klasse J. C. KOOP-
MAN, werden reeds bij hunne aankomst in Nederland, bij be-
sluit van 8. November 1821, n°. 13, respectivelijk benoemd
tot *Ridders der 5° en 4° klasse der Militaire Willems-orde*.

Bij besluit d.d. 7. Mei 1822, n°. 29, werden benoemd:
tot *Ridders der 5° klasse van de Militaire Willemsorde*: de
Kapiteins ter Zee, Jonkheer J. E. LEWE VAN ADUARD en
T. BAKKER, beiden van de koninklijke marine; de Kapitein-
Luitenants-ter-Zee A. REYNS, van de koninklijke marine, als-
mede J. VERVEER en J. SCHROIJENSTEIN, beiden van de kolo-
niale marine; de Kolonel B. BISCHOFF, kommandant van het
regiment infanterie der staande armee n°. 18, en de Luitenant-
Kolonel der genie F. D. COCHIUS; de Kapitein-Luitenant W. TRIE-
MAN, de Luitenant der 1ste klasse J. G. S. BIJL DE VROE,
beiden van de koninklijke marine, en de kapitein bij het 18^{de}
regiment C. P. T. ELOUT. Tot *Ridders der 4de klasse van*
de Militaire Willems-orde.

By de Koninklyke Marine:

De Kapitein-Luitenants D. Buys en J. P. D. Scheidius;
de Luitenants 1ste klasse C. J. Pické, W. A. Lans, J. Le
Jeune, H. J. Tuning, J. van der Straten, H. van de
Graaff, C. J. F. Meurer, F. Frederiks; de Luitenants 2^{de}
klasse W. D. van Berkel, G. Willinck, W. J. Jolly, F. W.
Freudenberg, L. de Koning, Jonkheer D. J. Rengers,
X. N. Schuit, S. van der Schaaff, A. Pické, W. J. H.
Allewaerd; de buitengewone Luitenants 2de klasse C. J. Boers,
A. C. van Braam Houckgeest, L. C. Maas, K. J. Bouw-
meester en G. van Nuys; de Adelborsten der 1ste klasse Jonk-
heer A. Collot d'Escury, A. J. Voet, M. P. Bastiaanse,
J. C. Du Cloux, J. de Haan, W. L. Hanenberger, P. J.
Schwöder en A. G. Boerman; de Adelborsten der 2de klasse
D. J. de Man, G. Klinkert, A. J. Livingston en P. Le
Comte; de schepelingen D. F. Klaus, opperzeilmaker, A. de
Boer, 5de stuurman, J. Krunberg en J. Jansens, kwartier-
meesters, J. van der Pot, konstapelsmaat, P. Lieshout, ma-
troos der 1ste klasse, G. van der Horst, matroos der 5^{de}
klasse, H. C. Pieterse, 2de zeilmaker, allen op het fregat
van der Werff; C. Christensen, opperstuurman; P. Nagel,
matroos der 1ste klasse, J. Boudewyn, schipper, op de kor-
vet *Zeepaard*; P. van Wingerden, kwartiermeester, en
J. Dirkse, matroos der 2de klasse op de brik *Sirene*.

By de Koloniale Marine:

De Luitenants 1ste klasse J. N. Olyve, J. H. P. van Ker-
vel, J. Alewyn, A. Sondervan; de Luitenants 2de klasse

G. J. de Vries, D. Lange, D. H. Kolff, W. L. van Geuricke, G. Lockemeijer, J. Westphal, J. Ligvoet; de Adelborsten J. Boerhaven en J. Steffens; de schepelingen G. W. Wellegers, opperstuurman, P. Staat, kwartiermeester, D. Jeddelloo, bootsman op de hulk *Nassau*; G. Morbus, schiemanmaat, H. Proost, scheepskok, H. Glastra, kwartiermeester, Liese, matroos op den kielligter n°. 1; M. Goeterus, kommandeur op de roeikanonneerboot n°. 3; A. Cornelissen, stuurman; J. Rosario, stuurman; B. Rophuizen, schieman op de kanonneerboot n°. 18; Pietersen, stuurman op de kanonneerboot n°. 6.

By het korps Mariniers:

Colombon, 1ste Luitenant; W. J. van Akeren, sergeant, J. J. Moleman, korporaal; F. Smander, W. van der Vaart, mariniers; A. Westenberg, pijper.

By de Landmagt:

Van den staf: G. G. George, Kapitein-Adjutant van den Luitenant-Generaal de Kock; D. W. van Geen, 1ste Luitenant-Adjutant bij den staf van den kommandant der infanterie en kavallerie in de Oost-Indië; F. de Stuers, 2de luitenant bij den generalen staf in Oost-Indië.

Van het regiment infanterie n°. 18: G. O. Feldman Munthinge, Luitenant-Kolonel; J. de Leeuw, majoor; G. J. P. Dibbetz, Kapitein-Adjutant; F. Laemlin, S. J. Graaf van Limburg Stirum, Kapiteins; E. J. Wagener, J. F. T. X. Bourdon, J. C. A. W. Schenck, J. G. de Lassarie, 1ste Luitenants; H. C. van der Veen, A. T. Armand, J. J. Raaff en G. Bakker, 2de Luitenants; J. B. Feldman, sergeant majoor; J. J. Vonk en J. Henry, sergeanten; J. Diepstraten, J. Wyngaarden, H. Hendriks, F. Dege, A. Kotz, J. Bosso, G. Bock, korporaals; J. Y. van der Sluys, G. A. Ploger, F. Hoesser, J. de Jager, L. van der Vliet, G. van de Mosselaar, P. Valderich, A. Giest, L. du Hamel, W. Kambergen, C. Barbier, C. M. Robert en A. van der Isselt, allen flankeurs; en J. Gahlsen, fuselier.

Van het korps genie: C. van der Wyck, kapitein (1).

Van het bataillon pionniers: J. P. Leicher, kapitein, en W. L. de Sturler, 2de luitenant.

Van het 3de regiment artillerie: J. B. Theunissen, Kapitein; J. P. Keyser, M. van Geen, E. von Löwenstein, J. Bonchair, 2de Luitenants; C. F. Heyne, sergeant-majoor; J. B. van Gyn, sergeant; C. Rossenheim, H. Helms, M. Pool, R. G. de Bray, J. Fuchs, J. T. Mantel, L. Bufflo, A. Bernard en J. Behrens, kanonniërs.

Tot *Ridders van den Nederlandschen Leeuw*: R. CORNE-

(1) De Kapitein VAN DER WIJCK had reeds de orde van de 3de klasse. Zie de volgende kolom.

LIESEN, Chirurgijn-Majoor, fungerend opper-chirurgijn bij 's Rijks eskader in Oost-Indië, en W. VAN RAALTEN, Chirurgijn-majoor bij het regiment infanterie n°. 18.

Bij hetzelfde besluit werd bevorderd, by de Koninklijke marine: tot Kapitein-Luitenant, de Luitenant der 1ste klasse J. C. KOOPMAN, en voorts bepaald, dat van 's Konings wege door de kanselarij der M. W. O. vereerende aanschryvingen zouden worden gedaan aan de naaste aanverwanten der ondervolgende personen, die zich door hun gedrag eene bijzondere onderscheiding hadden waardig gemaakt, maar of gedurende de gevechten van Palembang gesneuveld, of ten gevolge van daar bekomene wonden, overleden waren, als: J. VAN GINKEL, Kapitein-Luitenant bij de koninklijke marine, H. VAN DEN ENDE, Luitenant 1ste klasse bij de koninklijke marine, P. L. C. SERRES, Luitenant der mariniers, MICHAEL, buitengewoon Luitenant 2de klasse bij de koninklijke marine, J. M. HEYMANS, flankeur bij het 18de regiment infanterie.

Eindelijk behield Z. M. bij welgemeld besluit zich voor, eene nadere beschikking te nemen, omtrent de belooningen welke onder anderen aan den Kolonel D. A. DE LA FONTAINE en aan den Luitenant-Kolonel RIESZ, zouden kunnen worden verleend, wegens hun uitstekend gedrag bij gemelde expeditie.

Bij ministeriële aanschrijving, 12. Julij 1822, n°. 1/122, werd aan den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch Indië kennis gegeven, dat, ontdekt zijnde de benoeming ten tweeden male, tot Ridder van de Militaire Willems-orde 4de klasse, van den Kapitein-Ingenieur C. VAN DER WIJCK, deze alsnu benoemd was tot Ridder der M. W. O. 3de klasse.

Voorts werden bij Koninklijk besluit dd. 9. Augustus 1823, nog tot *Ridders van de Militaire Willems-orde 4de klasse*, benoemd: de Luitenants ter Zee C. J. A. HUGENHOLTZ en G. A. VAN HOGENHUYZEN, benevens de adelborst der 1ste klasse J. L. VAN HASSELT, alle drie van de koninklijke marine. Mede werd bij dit besluit aan den Gouverneur-Generaal bevolen, de laatste benoeming tot Ridder der M. W. O. 4de klasse van den flankeur J. DE JAGER, te beschouwen als niet geschied, en denzelven daarvoor in de plaats eene gratificatie aan te bieden, als zijnde hij reeds bij besluit van Z. M. den Koning, in dato 13. Julij 1821, n°. 92, benoemd geworden tot Ridder der M. W. O. 4de klasse.

Wij hebben gezien dat van al de schatten van den Ex-sultan MACHMOED-BADAR-OEDIN, in den Kraton niet meer gevonden werd dan eene som van f 10,739,00; aanstonds na zijne aankomst ter reede van *Batavia*, liet Z. Exc. de Baron VAN DER CAPELLEN een onderzoek op het fregat *Dageraad* in het werk stellen, naar de schatten die de Ex-sultan konde geborgen en medegenomen hebben, waar evenwel niets te voorschijn

kwam, terwijl de Ex-sultan stellig bleef ontkennen, iets medegenomen te hebben. Na des Sultans vertrek van *Batavia*, deed een van hem achtergebleven bediende aanwijzingen bij den Adsisent-Resident van politie, omtrent de verdwenen rijkdommen, volgens welken dezelve voor een aanzienlijk gedeelte, in goud, juweelen en geld, te *Palembang* in bewaring zouden genomen zijn door onderscheidene personen, zoo rijks-grooten als particulieren, welker namen hij opgaf: deze aangiften werden bevestigd door andere personen uit het gevolg van den Ex-sultan, die deswege verklaringen hadden afgelegd bij den Resident van *Sourabaya*.

Alle pogingen van dien ambtenaar, om den Sultan door gepaste middelen en zonder dwang, tot een openhartige aanwijzing zijner schatten te bewegen, bleven vruchteloos; het Gouvernement benoemde daarop eene commissie, die, naar aanleiding der ingewonnene berigten, eene inspectie over des Sultans gevolg moest houden, en aan deze gelukte het, bij zijne vrouwen eenen schat bestaande in goud, juweelen en sieraden, te ontdekken, welke getaxceerd werd op eene waarde van *f* 175,851:22⁵.

Het Gouvernement verklaarde deze en de nog nader te ontdekken schatten van den Ex-sultan, een eigendom van 's lands schatkist, eensdeels als eene gedeeltelijke schadevergoeding voor de kosten, waartoe hij het Gouvernement door zijn verraderlijk gedrag verplicht had, en ten anderen, om hem de middelen te ontnemen, waardoor hij het Gouvernement nieuwe moeilijkheden konde berokkenen.

Z. E. de Gouverneur-Generaal bepaalde hij besluit dd. 15. November 1821, n°. 1, dat een gedeelte dezer schatten zoude strekken, tot eene *gratificatie voor de overwinnaars van Palembang*, welke is uitbetaald geworden in evenredigheid als volgt:

Aan den Opperbevelhebber.	<i>f</i> 12,000
Aan de Kolonels, 2 ^o Kolonels, Luitenant-Kolonels, Kapiteins en Kapitein-Luitenants ter Zee.	2,200
Majoor.	1,200
Kapiteins, Luitenants ter Zee 1 ^o klasse en chirurgijn-majoor.	500
1 ^o en 2 ^o Luitenants, Luitenants ter Zee 2 ^o klasse en chirurgijns 2 ^o klasse.	500
Adelborsten en Kadets, Chirurgijns der 3 ^o klasse, 2 ^o schrijvers, opperstuurmans, opperschippers, Constapel-majoor en Adjutant-onderofficieren.	150
Oppertimmerlieden, 2 ^o Stuurlieden, 2 ^o Schippers, Bootslieden, Schiemans, Sergeant-majoor, Sergeanten, Opperzeilmakers, 1 ^o Kuipers, 1 ^o Smids en 2 ^o Timmerlieden.	100
Korporaals en Soldaten, mindere Scheeps-onderofficieren en Matrozen.	25

Scheepsjongens.	<i>f</i> 15
Inlandsche Onder-officieren van de troepen en schepen.	25
Inlandsche Soldaten en Matrozen.	10
De gratificatie, bepaald voor den rang van Majoor, werd voorts nog toegelegd aan den Adsisent-Resident Du Bois, en die voor den rang van Kapitein, aan den Secretaris De STURLER.	

A. MEIS.

BESCHRIJVING VAN HET WERKTUIG

DIENENDE

TOT HET AANWIJZEN DER PLAATSEN VOOR DE VISIER-REPEN
OP DE KANONS, VOLGENS DE RIGTING DER ZIEL, ALS-
MEDE AANWIJZING BETREFFENDE HET GEBRUIK VAN
DIT WERKTUIG.

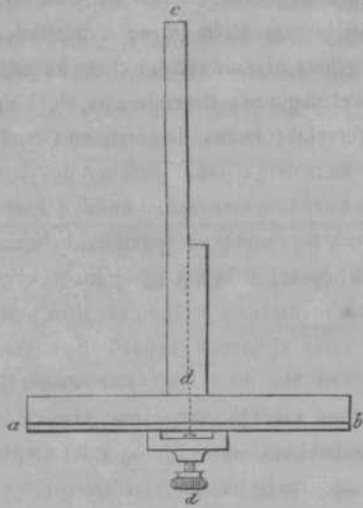
Het hier bedoelde werktuig bestaat uit een ijzeren liniaal, 't welk 2 ellen lang, 5 duimen breed en 7 strepen dik is. Over deszelfs geheele lengte is eene regte lijn getrokken, welke de oppervlakte van dit liniaal over de lengte, in twee gelijke deelen deelt, zoodat er eene dwarslijn op 1 el afstands van het einde, en alzoo in het midden getrokken is, welke de eerste lijn regthoekig doorsnijdt.

Voor elk kaliber heeft men twee rolvormige houten klossen, welke nagenoeg passen in de ziel van het stuk. De cirkelvlakken van de einden dezer klossen zijn door twee elkander regthoekig doorsnijdende lijnen, gaande door het middenpunt van deze vlakken, gemerkt. Onder het midden van eene dezer lijnen heeft men eene langwerpige vierkante opening, welke door den geheelen klos henegaat, en in welke opening het bovenbedoeld ijzeren liniaal past; zoodat, wanneer men het liniaal door deze opening heen steekt, deszelfs bovenvlak in hetzelfde vlak ligt als de middenlijn van het cirkelvlak van den klos, en dat de lijn, welke over de lengte van het liniaal getrokken is, zich juist bevindt onder de andere middenlijn, welke de bovenbedoelde diameter regthoekig doorsnijdt. Om het uitslijten van deze openingen in de klossen te verhoeden, zijn deze rondom met een koperplaatje omgeven en onder in elken klos heeft men eene in het hout gezonkene klemschroef; door middel van welke men het ijzeren liniaal tegen den bovenkant der bovenbedoelde opening aandrukt en zodoende vastklemt.

Verder heeft men twee koperen kruisen, welke men aan het liniaal moet schuiven, en door middel van onder aangebragte

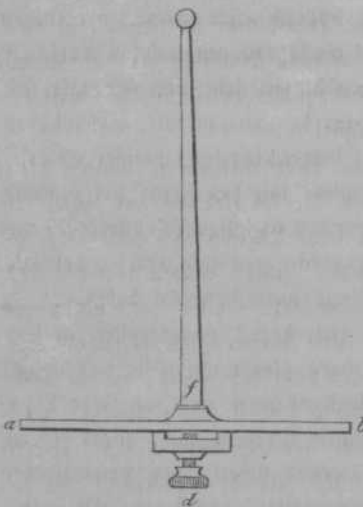
klemschroeven, aan dezelve bevestigd. Deze kruisen bestaan ieder uit een plat voetstuk *ab*, lang 22 en breed 3 duimen.

Fig. 1.

men op deze voetplaat een koperen winkelhaak, waarvan het naar boven gekeerde gedeelte *cd*, 27 duimen lang is, en wanneer het met zijne klossen voorzien is, in de ziel gestoken is, met het einde boven den kop van het stuk uitsteekt. Voor zooverre deze arm van den winkelhaak boven het stuk uitsteekt, is de breedte van dit einde zoover weggenomen, dat de eene kant van den arm zich juist bevindt boven het midden der voetplaat, en dus ook juist boven de lijn, welke midden over de ijzeren liniaal getrokken is. Bij het andere kruis staat eene kegel-

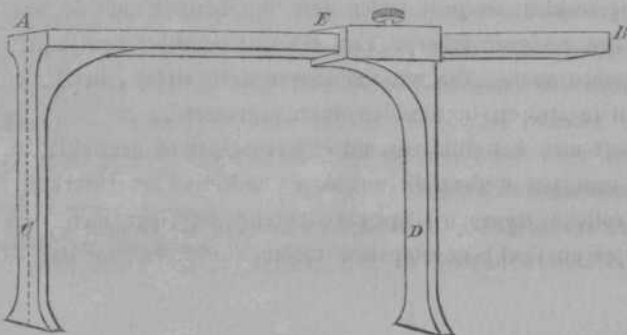
Fig. 2.

vormige pen loodregt op het midden der voetplaat, en dus ook boven de bovenbedoelde lijn van het ijzeren liniaal, lang 27 duimen, hebbende op het boven-einde een knopje.

Verder heeft men een dun zijden koordje, met een koperen ring aan het eene einde. Om zich van dit werktuig te bedienen, moet men zich eerst van de positie der tappen verzekeren, en hiertoe bedient men zich eerst van

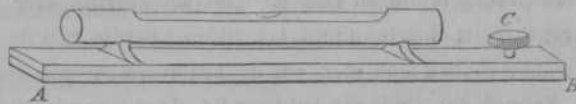
Fig. 3.

maakt met *AB* één stuk uit, terwijl de andere poot *D* kan verschoven worden, naarmate het kanon dunner of dikker is, en door eene klemschroef *E* kan vastgezet worden.

Om te maken dat de poten bij het plaatsen van dit gestel, op het hoogste metaal der tappen rust, heeft men aan den onderkant van deze poten eene zekere breedte gegeven, en men moet bij het plaatsen van dezelve op de tappen, toezien dat het midden van dezen onderkant der poten, het raakpunt op de tappen zij. Is het instrument goed gemaakt, zoodat de beide poten even lang zijn, dan kan men, door het plaatsen van een waterpas op het bovenstuk *AB*, zien in hoeverre de bovenkanten der tappen, met betrekking tot elkander waterpas liggen. Het gemakkelijkste is, dat men daartoe een libel waterpas gebruikt; doch daar het waarnemen van de positie der tappen dienen moet, om daarnaar die van de voetstukken der kruisen te bepalen, welke aan het in de ziel van het stuk gestoten ijzeren liniaal geschoven zijn, zoo is het niet volstrekt noodzakelijk, deze tappen in eene volmaakte waterpasse stelling te brengen (hetwelk vooral bij zeer zware stukken, op houten geschutbalken, soms zeer langwijlig zou zijn), indien men slechts toeziet dat het vlak der voetstukken, van de aan het ijzeren liniaal geschoven kruisen, evenwijdig zij met dat van den bovenkant der tappen; en het is daarom, dat men aan het libel waterpas (Fig. 4) eene dubbele voetplaat *AB*

Fig. 4.

geeft. Het einde van deze losse voetplaat is in *A* aan de vaste voetplaat verbonden; terwijl men door middel van eene rappschroef *C* het andere einde *B* van dezelve verwijderen, en zoodoende het waterpas valsch maken kan.

Het kanon waarop men, door middel van de bovenomschrevene instrumenten, de plaatsen voor de visier-kepen wil bepalen, moet, hetzij op eene kanonstelling, hetzij op geschutbalken, met het zundgat naar boven gekeerd, gelegd zijn. Ook op een affuit gelegen, kan men het doen.

Voor dat men de bewerking begint, laat men de ziel schoon uitwischen en men steekt het ijzeren liniaal door de beide klossen, welke tot het kaliber van het stuk behooren. De voorkant van den eenen klos moet zich bevinden aan het streepje hetwelk midden op het ijzeren liniaal getrokken is, terwijl de andere klos geheel aan het einde van het liniaal is. De kleine schroeven welke zich onder aan de klosjes bevinden, moeten alsdan aangeschroefd worden, opdat bij het uit de ziel trekken des ijzeren linaals, geen der klossen in dezelve blijve.

Na de klossen van rondom met potlood ingewreven te hebben, steekt men het liniaal in het stuk, zooverre tot de voor-

kant van den klos, welke zich op het midden van het lineaal bevindt, gelijk is met den voorkant der monding, en nu steekt men op het buiten de monding uitstekend einde van het lineaal, eerst het kruis (Fig. 1) en schuift hetzelfde tot tegen de monding van het stuk.

Het andere kruis (Fig. 2) steekt men aan het uiterste einde van het lineaal, en beide deze kruisen maakt men, door middel der klemmschroeven *d* aan het ijzeren lineaal vast.

Vervolgens plaatst men het gestel (Fig. 5) op de tappen van het stuk, en verzekert zich door middel van het waterpas (Fig. 4) van deszelfs waterpasse of nagenoeg waterpasse positie.

Verschilt het weinig, of is het een zwaar stuk, hetwelk men uit dien hoofde niet dan met zeer veel moeite in de gewilde positie kan brengen, dan vergenoegt men zich met deze ten naastebij horizontale positie der tappen, en men draait de rap-pelschroef *c* zoolang, tot de luchtbel van het waterpas zich in het midden der glazenbuis bevindt. Nu zet men het waterpas onveranderd en in dezelfde positie op de voetplaat der kruisen, en draait het lineaal zoolang een weinig om, tot men ziet dat de luchtbel zich weder in het midden der glazen buis bevindt, en nu is men zeker dat het vlak, waarin de bovenkant van dit kruis zich bevindt, evenwijdig is met dat in hetwelk de bovenkant der tappen gelegen is, en dat dus de naar boven gekeerde armen der kruisen, regthoekig op het laatstgemelde denkbeeldige vlak staan.

Na deze voorbereidingen gaat men tot het gebruik over van het werktuig, en hiertoe dient het zijden koordje met de koperen ring, welken ring men om de kegelvormige pen heendoet. Terwijl het einde van het koordje, door iemand die zich aan het achtereinde van het stuk bevindt, met de eene hand strak wordt gehouden, drukt hij hetzelfde met een vinger der andere hand, zachtjes op den kulasband.

De persoon die neven het ijzeren lineaal aan de monding van het stuk staat, houdt met den duim en voorsten vinger der eene hand den ring, welke om de pen van het voorste kruis is, in eene horizontale positie boven aan de pen, en beveelt den man die het einde van het koordje houdt, hetzelfde langzaam over den kulasband voort te bewegen, tot hij ziet dat het zijden koordje den kant raakt van het kruis, hetwelk zich tegen de monding van het stuk bevindt en alsdan kommandeert hij *halt!*

Terwijl nu de eene man het koordje onveranderlijk op den kulasband houdt, schuift de andere den ring langs de pen om welke de ring heen is, naar beneden, tot het koordje het bovenste van den kop raakt. Dit punt op den kop, zooals ook dat op den kulasband, wordt door middel van een kornagel gemerkt, en was het niet, dat het koordje, hoe dun ook, eene zekere dikte heeft, zoo zoude men deze twee punten als die

kunnen aannemen, door welke de visierlijn moet gaan; doch, om bij het bepalen van deze punten grootere juistheid te krijgen, herhaalt men deze beweging, nadat men het kruis (Fig. 1) heeft omgedraaid, zoodat het weggesneden gedeelte van den arm, langs welken het koordje getrokken was, zich aan den anderen kant bevindt. De plaats alwaar alsdan het koordje den kop zal aanraken, zal wel nagenoeg dezelfde zijn, doch op den kulasband zal men een verschil tusschen de eerste en tweede waarneming hebben. Deelt men den afstand tusschen de twee punten (die der eerste en der tweede waarneming) midden door, dan zal men de ware plaats voor de visierkeep gevonden hebben.

Bij het insnijden der visierkepen, bedient men zich van eene slaglijn, ten einde de rigting te merken welke deze insnijdingen moeten hebben. Door eene vijlstreek bepaalt men deze rigting en trekt ter wederzijden van dit merk, twee evenwijdige schrapjes, op eenen afstand van $2\frac{1}{2}$ strepen van genoemde vijlstreek, en men maakt de driehoekige insnijdingen ter diepte van $2\frac{1}{2}$ strepen, naar eene te voren hiertoe van ijzerblik gemaakte mal.

Daar de juistheid in de positie der visierkepen, grotendeels afhangt van het regthoekig op de voetplaat der kruisen staan van den eenen arm der winkelhaak en van de as der kegelvormige pen, zoo kan men zich, wanneer hieromtrent eenige twijfel bestaat, op eene eenvoudige wijze daarvan overtuigen.

Men maakt hiertoe op het einde van eene tafel of werkbank twee, ten minste drie duimen buiten den rand der tafel uitstekende, klosjes vast, en verzekert zich er van, dat de bovenkanten van deze klosjes, met betrekking tot elkander waterpas zijn. Nu legt men de voetplaat van het kruis het onderste boven op deze klosjes, en door een schietloodje onderzoekt men of de alsdan naar beneden gekeerde arm van den winkelhaak, of de kegelvormige pen loodregt naar beneden hangt.

Wil men bij stukken met visierkepen onderzoeken in hoeverre deze insnijdingen op hare plaats en in de behoorlijke rigting gemaakt zijn, zoo bedient men zich van twee koperen plaatjes, welke drie duimen breed zijnde, onder de geheele lengte van het plaatje, eenen driezijdigen prismatieken voet hebben, welke een weinig smaller, doch tevens een weinig hooger is dan vereischt wordt, om de holte van de visierkepen te vullen. Over het midden van deze plaatjes is eene regte lijn getrokken en juist onder deze lijn bevindt zich de naar beneden gekeerde scherpe kant van den bovenbeschreven prismatischen voet. Ter wederzijde van deze streep, heeft men eenen in strepen ingedeelden duim gegraveerd.

Heeft men het stuk voor dit onderzoek gereed gemaakt, dan legt men ter wederzijde van de te onderzoekene visierkeep, een rolletje stopverw; op deze weeke stof legt men deze plaatjes en drukt de stopverw zoolang te zamen, tot dat de

onderkant van het voetje over de geheele lengte onder in de vizierkeep rust. Door het waterpasje dwars over deze plaatjes te zetten, verzekert men zich van derzelve positie en nu ziet men op de hierboven beschreven wijze, in hoeverre het middelste streepje op deze plaatjes, zich op de regte plaats bevindt en de gewilde rigting heeft.

BAKE,
Generaal-Majoor.

HET

FRANSCH LEGER

VOLGENS HET KONINKLIJK BEVELSCHRIFT VAN
8. SEPTEMBER 1844.

Oorzaken van verschillenden aard hebben tot nu toe het opnemen belet der wijzigingen, welke de zamenstelling van het fransche leger onlangs ondergaan heeft. De dagbladen zijn ons met eene gedeeltelijke mededeeling voorgegaan; doch de blijvende waarde van dit legernieuws, zal deze herhaling billijken, te meer, daar wij hierin eenigzins vollediger kunnen zijn, en er eenige aanmerkingen op kunnen laten volgen.

Het bovenbedoelde koninklijk bevelschrift is voorafgegaan door het rapport van den oorlogs-minister, den maarschalk *Soult*, waarin hij de beweegoorzaken der voorstellen, derzelve aard en bedoeling uiteenzet, en hiermede het oordeel des konings voorlicht.

In den aanhef van dit rapport is allereerst de noodzakelijkheid aangetoond eener vermindering van de effectieve sterkte des legers, ten einde de uitgaven in betere verhouding te brengen tot de hulbronnen van den Staat.

Vervolgens wordt gezegd, dat verschillende wegen konden worden ingeslagen, waarlangs men het voorgestelde doel zoude kunnen bereiken. De eerste die zich daartoe dadelijk aan het oog voordeed, was het inkrimpen of geheel ontbinden der korpsen, welke in het jaar 1840 nieuwelings waren opgerigt. De minister had het echter niet raadzaam geoordeeld een zoodanig voorstel te doen, waardoor het koninklijk prerogatief, onder de oogen van het leger zoude zijn aangerand; aangezien de afdanking der twaalf nieuw opgerigte regimenten infanterie, met zeer veel aandrang door de beide kamers gevraagd was. De minister hield zich daarenboven overtuigd, dat zoodanige maatregel geenszins de gevorderde bezuiniging zou opleveren.

Ten tweede moest er onderzocht worden, of men door het verminderen der bataillons en eskadrons, de beoogde bezuiniging zoude kunnen verkrijgen. Eene ernstige overweging had ook dit voorstel onaanneemlijk doen vinden, aangezien dusdanige

wijziging, te diep zou getast hebben in de fundamentele organisatie van het leger.

Een derde weg dien men had kunnen inslaan, werd eveneens voor nadeelig gehouden, namelijk die, waarlangs men eene evenredige vermindering van al de wapens zou hebben kunnen bewerkstelligen. De ondervinding der netelige omstandigheden, waarin het bestuur in 1840, ten opzichte van de speciale wapens der kavallerie en artillerie had verkeerd, had de gevaren doen kennen, waaraan men zich blootgeeft bij het verzwakken der beide laatstgenoemde korpsen, en tevens de noodzakelijkheid doen inzien, om zoowel deze wapens, als de genie en het voerwezen het effectief te doen behouden, toereikende om gemakkelijk van den voet van vrede tot dien van oorlog te kunnen overgaan. De maarschalk vermeende dan ook, dusdanige voorstellen niet aan het beslissend oordeel des konings te kunnen onderwerpen, maar stelde daarvoor in plaats, de ontbinding, in den tijd van vrede, van eene compagnie per bataillon infanterie.

Ofschoon de minister moest toestemmen, dat de afdanking van eene compagnie per bataillon infanterie, op voet van vrede, eene zeer aanzienlijke vermindering was, bleef echter, volgens zijne overtuiging, geen doelmatiger middel van bezuiniging over. Wilde men de acht kompaniën per bataillon behouden, en de bezuiniging vinden door de sterkte der kompaniën te verminderen, dan zouden deze gebragt moeten worden op ongeveer zestig man ieder, daaronder begrepen de officieren, onder-officieren, korporaals, tamboers en soldaten-kinderen, zoodat men, na aftrek der gewone zieken, ongeveer dertig dienstdoende soldaten per compagnie zoude gehad hebben. De maarschalk zegt daarop, dat de ondervinding onwidersprekelijk aangetoond heeft, dat eene compagnie infanterie geen inwendige kracht bezit en geen goede diensten kan bewijzen, als hare sterkte onder de tachtig hoofden gezonken is. Ten gevolge van het aan de koninklijke goedkeuring onderworpen plan, zou de compagnie infanterie eene sterkte verkrijgen van vier en tachtig hoofden, de officieren daaronder begrepen.

Door een stelsel van vaste verloven te geven of op te leggen aan officieren, onder-officieren en soldaten, zou men niet die bezuiniging bereiken, welke men verkrijgt door de afdanking van eene compagnie per bataillon; aangezien deze maatregel toch niet bij alle regimenten in dezelfde mate, en bij die welke in Afrika zijn, in het geheel niet kan toegepast worden, terwijl de maarschalk daarenboven overtuigd was, dat eene dusdanige oplossing van het vraagstuk, de belangen en dikwerf het gevoel der officieren en onder-officieren diep zou krenken.

Redenen, die de maarschalk bewogen de vermindering van eene compagnie per bataillon infanterie, voor te stellen, als het

best voldoende aan de vorderingen van de schatkist, terwijl men daarmede de effectieve sterkte van het leger — met behoud van den tegenwoordigen staat der speciale wapenkorpsen, — van 455,000 man, tot 544,000 man konde verminderen, 't welk eene bezuiniging gaf van 50 millioenen francs in de uitgaven voor oorlog.

Vervolgens wordt in het rapport de verdeeling van het eigenlijke voorstel opgegeven, waarbij de maarschalk zeer teregt aanmerkt, dat in geen vroeger bevelschrift, betrekkelijk de organisatie van het leger, eenige vaste en zekere bepaling omtrent de indeeling van het geheel en der kaders, is te vinden; terwijl men getracht heeft daaraan in het volgende voorstel eene onveranderlijke organisatie te geven, waardoor de kaders en indeeling vastgesteld zijnde, tevens onttrokken worden aan de jaarlijksche discussiën in de beide kamers, als wanneer deze zich zullen beperken tot het aantal in te lijven of af te danken soldaten.

Ten slotte volgt het, in koninklijk bevelschrift veranderde, voorstel, waarbij het Fransche leger voor vast wordt ingedeeld. Dit stuk luidt als volgt:

I. HOOFDSTUK.

VOET VAN VREDE.

Art. 1. Het leger is uit de volgende wapens en korpsen zamengesteld:

INFANTERIE.

Honderd linie- en ligte infanterie-regimenten van 3 bataillons, ieder van 7 kompagnien, waarvan eene grenadier-, eene voltigeur- en eene depôt-kompagnie.

Tien bataillons jagers te voet, elk van 8 kompagnien, waarvan 2 depôt-kompagnien bij de bataillons die in Algerie gebezigd worden.

Een regiment Zouaven — in Algerie, gemagtigd inlanders aan te nemen — verdeeld in 5 bataillons, ieder van 9 kompagnien, waarvan 1 depôt-kompagnie.

Drie bataillons Afrikaansche ligte infanterie, ieder van tien kompagnien, waarvan 2 depôt-kompagnien.

Twaalf straf-kompagnien (*de discipline*).

Een legioen vreemdelingen, twee regimenten vormende van 5 bataillons, ieder van 8 kompagnien.

KAVALLERIE.

<i>Twee</i>	regimenten Karabiniers,	van 3 eskadrons.
<i>Tien</i>	» Kurassiers,	_____
<i>Twaalf</i>	» Dragonders,	_____
<i>Acht</i>	» Lanciers,	_____
<i>Dertien</i>	» Jagers,	_____
<i>Negen</i>	» Huzaren	_____
<i>Vier</i>	» Afrikaansche jagers,	elk van 6 escad*.

ARTILLERIE.

Veertien regimenten, waarvan *tien* van 15 en *vier* van 14 batterijen, en een depôt-kader per regiment.

Een regiment pontonniers van 12 kompagnien.

Twaalf kompagnien werklieden.

Eene halve kompagnie geweermakers.

Zes eskadrons park- of artillerie-trein, elk van 8 komp.

GENIE.

Drie regimenten van 2 bataillons, elk van 8 kompagnien, waarvan *éene* mineurs en 7 kompagnien sappeurs.

Elk dezer drie regimenten heeft daarenboven eene kompagnie sappeurs-conducteurs.

GENSDARMERIE.

Zes-en-twintig legioenen, waarvan een legioen in Afrika gestationneerd is.

Een bataillon voltigeurs van 4 kompagnien, 't welk in Corsika aan de Gensdarmenie is toegevoegd.

Een legioen municipale garde te Parijs.

Een bataillon sappeur-pompiers van 4 kompagnien te Parijs.

VETERANEN.

Acht kompagnien onder-officieren.

Tien » fuseliers.

Vier » ruiters.

Dertien » kanonniërs.

Een » genie-troepen.

Twee » gensdarmen.

ADMINISTRATIE.

Een bataillon werklieden van tien kompagnien en een depôt.

Vier eskadrons transporttrein, ieder van vier veld-kompagnien en een depôt-kader.

Vier kompagnien transporttrein-werklieden.

Art. 2. De samenstelling der kaders, wordt op de bijgaande tafel aangeduid (1).

II. HOOFDSTUK.

VOET VAN OORLOG.

Art. 5. Elk bataillon der regimenten linie- en ligte infanterie, kan tot eene sterkte van 9 kompagnien gebragt worden, waarvan er eene tot depôt zal strekken. Naar gelang van de vereischten der dienst, kan een vierde bataillon bij ieder regiment worden opgerigt.

(1) Deze tafel voor alsnog niet in ons bereik zijnde, zoo zullen wij dezelve bij eene volgende gelegenheid mededeelen.

Art. 4. De 84 regimenten kavallerie, à 5 eskadrons ieder, zullen op 6 eskadrons gebragt worden.

Art. 5. Bij eenen uitbrekkenden oorlog, zullen er twee regimenten jager-guides, elk van zes eskadrons worden opgerigt, voor de odronnance-dienst der staven.

Art. 6. De minister van oorlog zal, naar gelang der omstandigheden, bepalen het aantal batterijen en kompagnien artillerie, dat mobiel moet worden. Bij het regiment pontonniers en bij elk der zes eskadrons artillerie-trein, zal een depôt-kader worden opgerigt.

Art. 7. Elk bataillon der regimenten genie-troepen, zal op 9 kompagnien gebragt worden, waarvan eene mineurs en acht sappeurs; zij zullen daarenboven twee depôt-kompagnien verkrijgen.

Art. 8. Bij elk eskadron transporttrein, zullen nog twee tijdelijk dienende kompagnien gevoegd worden.

III. HOOFDSTUK.

RESERVE.

Art. 9. De manschappen, die op grond van art. 50 van het besluit van 21. Maart 1852 met verlof zijn gezonden, vormen de reserve van het leger; zij zijn onderworpen aan half-jarige inspectiën.

Art. 10. De reserve-manschappen kunnen zoowel in tijd van vrede als in tijd van oorlog worden opgeroepen, al naar gelang de buitengewone behoeften der dienst dit zal vergen. De manschappen zullen in dat geval gerigt worden op de korpsen waartoe zij behooren.

Het 4de hoofdstuk van dit bevelschrift bevat de bepalingen omtrent de uitvoering.

De hier medegedeelde nieuwe organisatie van het Fransche leger, is de aandacht van het militaire publiek niet onwaardig, en den maarschalk *Soult* komt de verdienste toe, van de eerste te zijn, die het Fransche leger eene normale indeeling, even zooals bij de Duitsche en het Russische leger (het laatste sedert 1853) reeds voor lang bestond, geschonken heeft. De aanvulling, het beheer en de contrôle over het beheer, alsook de verdediging der jaarlijksche budgetten worden daardoor zeer vereenvoudigd.

Volgens deze bepalingen ziet men het Fransche leger, op voet van vrede, ingedeeld in:

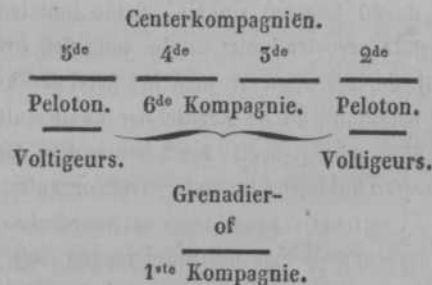
- 522 Bataillons infanterie.
- 294 Eskadrons kavallerie.
- 206 Batterijen artillerie.

Waaruit dan ook de onderlinge verhouding der wapens is op te maken. Hoe echter Frankrijk, bij eenen algemeenen oorlog, deze groote massa kavallerie en artillerie bereden zou

kunnen houden, is een vraagstuk, waarover zeer veel licht verspreiden, de moeijelikheden, die de maarschalk in zijn rapport aanduidt. Dat die moeijelikheden met de oprigting van het 6de eskadron per regiment, als het op voet van oorlog gebragt wordt, toe zullen nemen, valt van zelf in het oog.

De indeeling der bataillons in zeven kompagnien, heeft een goed taktisch verband doen behouden, vooral omdat eene der kompagnien tot depôt dient. Nu voor het minst heeft men zes veld-kompagnien — eene organisatie, die het beste voldoet aan den werkkring der infanterie in het gevecht, en alzoo het meeste strookt met hare bestemming, vooral met de beide elite-kompagnien. De vier centrum-kompagnien (vier divisien — acht pelotons) voor het geslotene gevecht; de voltigeur-kompagnie voor het verspreidte gevecht, en de grenadier-kompagnie voor de reserve. Elk bataillon kan met eene dusdanige verdeeling eene normale-stelling aannemen, die door deszelfs organisatie als van zelve aangeduid wordt, en die tevens aanwijst, in hoeverre zij door het regiment, de brigade en zelfs door de divisie kan gevolgd worden. Wordt een bataillon tot zelfhandeling geroepen, dan vindt het in deze normale-stelling, de aanwijzing van elk gevechtsverband, en eene herinnering aan deszelfs chef, welk gebruik hij van zijne hulpbronnen kan trekken. Een blik op het volgend figuur, zal verder betoog overbodig maken.

Bataillon infanterie in normale stelling.

Het bijhouden der depôt-kompagnie bij elk bataillon, moet welligt toegeschreven worden aan de verantwoordelijkheid die men den bataillons-chefs wil opleggen, ten opzichte der opkweeking zijner rekruten. De inrigting der reserve-bataillons of depôts per regiment, schijnt echter meerder voordeel voor de eenheid van het onderwijs op te leveren; — hoezeer velen, in dit opzigt, de voorkeur geven aan het pruisische stelsel, waarbij elke kompagnie jaarlijks voor $\frac{2}{3}$ gedeelte afgelost en aangevuld wordt. De verantwoordelijkheid omtrent de opkweeking der aanvullings-manschappen, rust daarbij geheel op de kompagnies-chefs. In tijd van oorlog echter, moet men ook dáár noodzakelijkerwijze tot het depôt-onderderrigt toevlugt nemen.

Opmerkelijk is de hier aangeduide overbrenging van den X. D. N°. 11.

voet van vrede op dien van oorlog, door de formatie van twee kompagnien per bataillon infanterie. De eenvoudigere, veel minder kostbare maatregel der versterking van de bestaande kompagnien met een bepaald getal manschappen, schijnt niet in overweging genomen te zijn. De maarschalk *Soult* was, op grond zijner ondervinding, tegen de overmatige sterke kompagnien, die in het veld niet behoorlijk te beheeren zijn, vooral niet als de aanvulling jong en onbedreven is. Ofschoon veel — ja, zoo niet alles, — voor dit gevoelen van den maarschalk pleit, zoo moeten hier echter bijzondere beweegredenen tot de vermeerdering der kompagnien hebben doen besluiten; dewijl toch de verdeling van een 500tal manschappen (volgens de gemiddelde sterkte van twee kompagnien op voet van vrede) over de zes veld-kompagnien per bataillon, of ongeveer 50 man per kompagnie, minder bezwaren zou hebben opgeleverd, dan de oogenblikkelijke formatie van 644 nieuwe kompagnie-kaders. Wanneer men nu aan den eenen kant moet erkennen, dat de uitgaven voor oorlog, door de nieuwe zamenstelling en afdanking van 522 kompagnien, voor het oogenblik zeer verminderd zijn, dan zou men echter aan den anderen kant moeten zeggen, dat het eigenlijke doel eener fundamentele bezuiniging, die tevens tot in tijden van oorlog zou doorgrijpen, geenszins benaderd is. Volgens een vrij algemeen aangenomen beginsel (Pruißen en eenige andere Staten uitgesloten) kan eene kompagnie infanterie eene sterkte van 160 hoofden als maximum hebben, doch mag ook niet onder de 80 hoofden zinken. Beide limieten kunnen, volgens hetzelfde gevoelen, niet zonder nadeelen overschreden worden. Bij de legers, waar men het getal der kompagnien op vier per bataillon, en de sterkte der kompagnien op meer dan 200 hoofden gebracht heeft, heeft men andere dan taktische beginselen moeten huldigen. De onderhavige organisatie biedt — het is waar — aan het fransche leger het voordeel aan, van een aanzienlijk avancement voor de lagere rangen, bij eenen uitbrekenden oorlog; alzoo opwekking van het zedelijk element, waarvan de Franschen zoo meesterlijk partij weten te trekken. Dit voordeel wordt echter geheel ten koste van de schatkist verkregen, en na den oorlog komt de inkrimping, die, hoe bezuinigend van aard, echter altijd de schatkist nog jaren lang de kwalen des oorlogs doet gevoelen. Zulke maatregelen doen daarenboven den immorelen kant der gevolgde staatkunde des te scherper zien, omdat zij zich welligt een tijdlang, en wèl in tijd van nood, van die opgewekte emulatie eener uitgebreide bevordering bediend heeft, om daarna later zich des te ondankebaarder te gedragen jegens degenen, die vermeenden eenig regt op dankbaarheid verworven te hebben. Immers nu reeds gevoelt men, wat het zeggen wil, 522 kompagnies-kaders in te smelten, of — om ons zoo eens uit te drukken — te amortiseren. En eenmaal dit leed doorgestaan zijnde, ware het — zoo komt

het ons voor — staatkundig geweest, het terugkeeren der kwaal in de toekomst te mijden.

Het denkbeeld der schepping van nieuwe korpsen, ja zelfs kompagnien, in tijden van oorlog, is derhalve niet zoo geniaal, als eene eerste oppervlakkige inzage dezer nieuwe zamenstelling zoude doen gelooven. Eene zoodanige uitbreiding van het defensie-vermogen van eenen Staat, kan dan alleen plaats hebben, wanneer de kaders daarvoor duurzaam gevormd en bijeen gehouden zijn. Dat daaraan bij de onderhavige organisatie niet gedacht is, blijkt uit de vooronderstelling des maarschalks, dat de kaders der afgedankte 522 kompagnien, door de sterke mutatiën die het leger ondergaat, vrij spoedig zullen ingedeeld zijn. Wanneer het waarheid is, dat men voor den oorlog noodig heeft: ten eerste *geld*, ten tweede *geld*, en ten derde *geld!* dan kan men met evenveel regt en beteekenis aannemen, dat de oorlog vordert: 1°. *Kaders*, 2°. *kaders*, 3°. *kaders*. Zoo dacht de bijna onovertreffelijke Pruisische oorlogsminister *v. Scharnhorst*, over de *voorbereiding* tot den oorlog.

Het denkbeeld om bij eenen uitbrekenden oorlog een afzonderlijk korps kavallerie te bestemmen voor de ordonnance-dienst der staven, ten einde dien geesel der kavallerie-regimenten te vermijden, zal wel geheel uit de onschatbare ondervinding des maarschalks voortgesproten wezen. De oprigting dier korpsen, in de oogenblikken dat zij reeds diensten moesten kunnen bewijzen (bij de zamentrekking van het leger) zal echter, moeilijk zijn; te meer daar de ordonnance-dienst bijzondere hoedanigheden en eigenschappen vordert. Eene goed georganiseerde en talrijke gensdarmarie, die in vreedestijd het inwendige beheer nuttige diensten kan bewijzen, zal, doelmatig gemobiliseerd, al de eigenschappen bezitten voor de hierbedoelde dienst der staven, en het is opmerkelijk, dat er in het bevelschrift bij den overgang op voet van oorlog, geen het minste gewag gemaakt wordt van de gensdarmarie.

In weêrwil dezer aanmerkingen, die welligt gemakkelijk zouden kunnen wederlegd worden, en die wij slechts ter loops hebben nedergeschreven, gelooven wij ten slotte het gevoelen te mogen uiten: dat het fransche leger door deze nieuwe zamenstelling, eenen gewigtigen stap voorwaarts gedaan heeft, en dat dit welligt eene schrede is tot duurzame indeeling van het leger in legerkorpsen, divisien en brigaden; — en dan.....
goede wacht Europa! *Spectator.*

PROEVEN

GENOMEN OPZIGTELIJK DE RIJKUNSTIGE METHODE
VAN DEN HEER *BAUCHER*.

Sedert lang hebben de resultaten door den heer *Baucher* verkregen, de aandacht van het publiek getrokken. Al wie

de rijkunst beoefent of een beminnaar van paarden is, heeft de opmerkenswaardige bearbeiding van *Partisan, Capitaine*, enz., bewonderd. Onzeker bleef het, of men de door den heer *Baucher* verkregene resultaten, alleen moest toeschrijven aan den bijzonderen takt van den afrigter, aan eene geheel persoonlijke bekwaamheid, of wel aan rijkunstige beginselen, aan nieuwe middelen, gemakkelijk door iederen ruiter in toepassing te brengen. Deze vraag schijnt thans beslist, en de twijfel niet langer geoorloofd, thans nu er afdoende proeven, bij de regimenten kavallerie te Parijs in garnizoen, en bij de municipale garde, hebben plaats gehad.

De maarschalk, minister van oorlog, heeft aan eene commissie, onder voorzitting van den luitenant-generaal markies *Oudinot*, opgedragen, de voor- en nadeelen der nieuwe methode van afrigten en rijden, waaraan de heer *Baucher* zijn naam gegeven heeft, te onderzoeken (1). Men heeft de beproeving aangevangen met vijftig nog onafgerigte, of moeilijk af te rigten en met gebreken behepte troepen- of officierspaarden. Deze proeven zijn den 21sten Maart begonnen. Aangezien de dienstverplichtingen van het Parijsche garnizoen niet vergunden een eenigzins aanmerkelijk getal kurassiers en lansiers der eerste klasse ter beschikking van de commissie te stellen, zoo moesten bijna alle paarden toevertrouwd worden aan niet zeer bevattelijke of weinig geoefende ruiters. De heer *Baucher*, in het volle vertrouwen op de voortreffelijkheid zijner methode, verlangde daarenboven dat alle moeilijkheden zich zamenpaarden. De ruiters hebben zelve hunne paarden, overeenkomstig het nieuwe stelsel, 't welk de heer *Baucher* hun gemakkelijk heeft doen begrijpen, geoefend. Het ongunstige weder heeft de proeven eenigzins vertraagd.

Den 9den April, nadat er vijftien lessen waren gegeven, heeft de maarschalk minister van oorlog getuige willen zijn van de resultaten, die men door de op zijn last begonnen beproeving van het nieuwe stelsel verkregen had. Zijne Exc. was vergezeld van de leden van het comité der kavallerie en verscheidene andere hoofd-officieren.

De ruiters waren volkomen gewapend en uitgerust, en de paarden bepakt; zoowel afzonderlijk als troepsgewijze hebben zij, in alle gangen, bewegingen uitgevoerd, die men tot heden van geen paarden gevegd had, dan eerst na verscheidene maanden oefening, onder reeds ervaren ruiters. De heer *Baucher* zelf heeft de eerste les gegeven aan moeilijk af te rigten paarden, en weinige oogenblikken zijn voldoende geweest, om het vermogen zijner middelen om het paard buigzaam te maken, te doen waarden. Zijne Exc. heeft met de grootste

(1) De commissie bestaat uit den luitenant-generaal *Oudinot*, den kolonel-kommandant der municipale garde, den eskadrons-chef kommandant van de rijbaan der kavallerie-school, en van de instructeurs van het 5de regiment kurassiers en het 3de lansiers.

belangstelling de proeven nagegaan, vóór hij zich verwijderde zijne bijzondere tevredenheid betuigd, en zijn voornemen aangekondigd om de methode bij het geheele leger te doen volgen.

De afrigting en rijkunst hebben een grooten stap gedaan. Door het gedwee en buigzaam maken der verschillende deelen van het paard, heeft de heer *Baucher* afzonderlijk al den weêrstand overwonnen, dien hetzelfde ons kan tegenstellen. Door de, ten gevolge van een' slechten bouw, kwalijk verdeelde krachten te vereenigen, is het hem gelukt, in plaats van de instinctmatige krachten des diers, die welke de ruiter hetzelfde mededeelt, te doen werken; hij heeft het volmaakte evenwigt daargesteld, waardoor het paard, met dezelfde gemakelijkheid, alle bewegingen kan volbrengen, waartoe de verschillende houdingen van den ruiter hetzelfde voorbereiden. Met behulp der nieuwe methode kunnen alle paarden buigzaam, ligt en aangenaam worden, en de ruiter zelf is de onderwijzer van zijn paard. Op deze wijs voortgaande, zal de lust voor de rijkunst zich dagelijks meer en meer in het leger verbreiden, en de tijd van onderrigt voor manschap en paarden aanmerkelijk bekort worden. Dusdanige voordeelen kunnen niet hoog genoeg worden gewaardeerd in een land waar de ruiters te weinig tijds onder de wapens blijven. De invoering der methode bij de korpsen kavallerie, zal alzoo het middel voor belangrijke vorderingen zijn.

Reeds zijn met opzigt tot de kazernering der kavallerie, de gelukkigste verbeteringen tot stand gekomen. Nog slechts kort geleden gebeurtenissen hebben het land 't gebrek doen gevoelen waarin wij ten aanzien der paardenfokkerij verkeeren. Met de aanwijzing van het ten deze bestaande gevaar, hebben tevens de aanzienlijksten in het leger hunne vermogende stem doen hooren, middelen aan de hand gevende tot spoedige en afdoende wegneming van het kwaad. Wij mogen dus hoop voeden, dat de kavallerie weldra met alle middelen van vooruitgang zal begiftigd en toegerust zijn.

(*Spectateur Militaire.*)

Reisherinneringen.

(*Ingezonden.*)

In den loop des vorigen jaars een buitenlandsch verlof bekomen hebbende, trachtte ik op mijne reize, voor zoo verre tijd en gelegenheid mij zulks vergunden, de troepen, wier garnizoensplaatsen ik passeerde, te bezigtigen. Deze plaatsen waren Keulen, Deutz, Coblentz, Ehrenbreitstein, Meintz, Erfurt en Gotha, in welke ik, door de vriendschappelijke bereidwilligheid van de officieren der bezetting, daartoe eenige gelegenheid bekwam. Zoo bezocht ik te Deutz, in gezelschap met den heer *von Steffen*, luitenant der dragonders, de kazernen en stallen van dat regiment. Evenals in die der Ne-

derlandsche kavallerie, heerschte daar de grootste orde en zindelijkheid. Ik bezigtigde alles met veel genoegen, maar hoewel ik mij een paardenvriend durf noemen, acht ik mij echter niet bevoegd een verder oordeel te vellen; — alleen slechts wat mij bijzonder in 't oog viel, namelijk, dat van de 150 paarden van een eskadron, er slechts 19 waren, waarvan de voorbeenen beslagen waren, terwijl de paarden evenwel bij alle manoeuvres of diensten gebruikt werden. Kazerne en stallen waren zeer schoone gebouwen en vereenigden alle gemakken in zich.

Ehrenbreitstein bezigtigde ik, voorzien van eene permissiekaart van den kommanderende generaal *von Muffling*. Bij een bezoek der, door het 28ste regiment infanterie bewoonde kamers, bemerkte ik, dat in deze (het was circa des avonds te zeven ure) veel orde en zindelijkheid heerschte; de kamers voor 12 à 15 man ingerigt, waren voorzien van *kagchels*; ieder man had zijn *gesloten kastje* tot bergplaats zijner equipmentstukken; een waschtabel met kom en kan bevond zich in iedere kamer; de *yzeren slaapfurnituren stonden twee en twee op elkander*; eenige der soldaten, welke de eerste kamers bewoonden, zaten aan eene tafel, een paar ongeoeffenden, gelijk het scheen, uitleg in de behandeling van het geweer gevende; het daartoe gebruikte geweer, scheen mij niet in besten staat te zijn, en bij nadere informatie hoorde ik, dat dit een oud afgekeurd geweer was, en bij elke compagnie een zeker getal oude geweren in gebruik waren voor de *exercitiën der recruten en der theoriën*, in het uit- en in elkander zetten van hetzelfde.

Te Meintz bezocht ik de Pruisische artillerie-kazerne, en vond ook deze inrigting bijzonder goed en doelmatig. Te Erfurt zag ik de artillerie-kazerne op den St.-Petersberg en den Ciriakberg; de laatste is onbewoond en in de eerste vond ik de huislijke inrigting, even als te Ehrenbreitstein; de hupsche ontvangst van den heere Graaf *Görtz Wrisberg*, luitenant en regiments-adjutant van het 52ste regiment infanterie en *von Rappard*, luitenant der pionniers, kan ik hier niet onbemerkt laten.

Van mijn verblijf te Gotha, vermeen ik het volgende te kunnen melden: Het was den 50sten Julij 1841, dat de regerende hertog van Saksen-Coburg-Gotha, met onderscheidene hooge gasten, als 't ware, in triomf ingehaald, te Gotha aankwam. Den volgenden dag werd door het garnizoen, op het plein voor het slot Friedenstein, parade gehouden, waarbij Z. D. H. en de hooge gasten zich aan de vensters van het paleis vertoonden, terwijl, na afloop van de parade, het muzikkorps eenige muziekstukken bleef uitvoeren. Vreemd was het voor mij, op deze parade, officieren, onder-officieren en soldaten, met een eikentakje op de pompon van den schakot te zien; men

zeide mij dat zulks een gebruik was bij alle groote parades, ter eere van het vorstelijk huis. Na de parade werd ik door de goedheid van Z. E. den hofmaarschalk *von Wangenheim*, op mijn verzoek, bij Z. D. H. aangemeld, en ontving later eene uitnoodiging op een gala-diné voor den volgenden dag. Ter bepaalder tijd begaf ik mij in de receptie-zaal, waar ik reeds onderscheidene heeren in vreemde of hof-uniformen vergaderd vond. Na verloop van eenige oogenblikken, trad Z. D. H. in uniform van Oostenrijksch generaal, met H. K. H. de grootvorstin *Constantyn*, en gevolgd door Z. D. H. den hertog *Ferdinand van Coburg* met H. K. H. de hertogin *van Kent*, de hertog *Ernst van Wurtemberg* met H. H. de prinses *van Hohenlohe*, Z. D. H. de vorst *von Leiningen*, de erfprins *Ernst von Coburg-Gotha*, de prins *Leopold von Coburg*, de graaf *von Mensdorf*, Oostenrijksch veldmaarschalk en deszelfs zoon, Oostenrijksch huzaren-luit.-kolonel, en verdere tot het gevolg behoorende Engelsche, Pruisische, Saksische, Saksen-Coburgsche en Gothasche officieren en hoofd-officieren, de zaal binnen. Een allersmaakvolst versierde tafel en de aangename tafelmuziek, in de spiegelzaal van het slot Friedenstein, droegen niet weinig tot verhooging van glans en vrolijke stemming aller aanwezigen bij. Na afloop van het diné, bekwam ik gelegenheid Z. D. H. den regerenden hertog mijne opwachting te maken, en kan als Nederlandsch officier, de bijzonder minzame wijze, op welke ik door Z. D. H. ontvangen werd, niet stilzwijgend voorbijgaan. Des avonds was er bal paré, op hetwelk, buiten de ter tafel genoodigden, nog een aanzienlijk getal bewoners van Gotha en deszelfs omstreken genoodigd waren. Het gebouw van den schouwburg was daartoe bestemd, en van buiten met gekleurde lampions, guirlandes en groote en kleine oranje- en andere boomen versierd en even als de zaal, allerschitterendst verlicht. Z. D. H. de regerende hertog opende met H. K. H. de hertogin *van Kent*, en gevolgd door al de gasten, het bal; dat dit voorbeeld spoedig door bijna allen gevolgd werd, zal niet betwijfeld worden. Dit bal had de gemoederen zoo opgewekt, dat stad- en landgenooten met Z. D. H. wedijverden, om het verblijf der hooge gasten allen luister bij te zetten, zoodat het eene feest het andere volgde. De onderscheiding welke mij mogt ten deel vallen, deed mij menige belangrijke opmerking maken; onder anderen ten aanzien der vereeniging van de onderscheidene Oostenrijksche, Engelsche, Pruisische, Saksische, Saksen-Coburgsche en Gothasche uniformen, en het deed mij genoegen, dikwerf te mogen hooren, dat de eenvoudige *Nederlandsche infanterie-uniform*, onder zoovele schitterender, toch niet de minste was; want het smaakvolle en eenvoudige onzer kleeding, werd mij meermalen opgemerkt. Ik moet bekennen, dat het mij speet, niet van een hoed met pluim voorzien te zijn; doch dit besluit was bij mijn vertrek

nog niet bekend. Ook in andere opzichten overtuigde ik mij met genoegen, dat de Nederlandsche infanterie op de hoogte van den tijd was, en vooral in wapening en kleeding vele andere overtrof: eene opmerking welke mij zelfs door vreemde officieren gemaakt werd. Ook in geoefendheid kon ik geen bijzonder onderscheid vinden; ja zelfs heeft men bij ons te lande, in de bajonet-vechtkunst reeds goede vorderingen gemaakt, terwijl in de Pruisische armée daarmede eerst een begin gemaakt werd. Te Erfurt zag ik praktische oefeningen in de velddienst, en dit onderwijs beviel mij zeer; doch hierbij moet ik doen opmerken, dat de kommanderende officier of onderwijzer daartoe een zeer geschikt terrein tot zijne dispositie had en niet bij iedere schrede gevaar behoefde te loopen, van welligt op verboden terrein te komen en in de boete geslagen te worden.

Te Erfurt zijnde, had er juist een zwemfeest plaats (welke lichaams oefening men bij het Pruisische en Oostenrijksche leger met het beste gevolg ingevoerd heeft), 't welk aldaar jaarlijks gegeven wordt. Van elke kompagnie der bezetting, wordt een zeker getal manschappen in de zwemkunst onderwezen, en deze moeten nu, na den afgeloopen cursus, hunne behendigheid en vorderingen op dit punt aan den dag leggen. De prijzen waarom gedongen moest worden, bestonden uit twee zilveren bekers, die in de gracht der zwemplaats geworpen werden, en die men duikende moest ophalen, nadat de zwemmers op eenen zekeren afstand geplaatst, natuurlijk om het snelst moesten zwemmen, ten einde de eerstaankomenden de meeste kansen zouden hebben, om de prijzen te vatten. Vooraf echter zag ik eenige algemeene op kommando's uitgevoerde bewegingen der zwemmers verrigten; daarna had de wedstrijd plaats. De beide overwinnaars werden met een salvo uit het kanon en met muziek begroet, terwijl zij dien middag aan de officiers-tafel genoodigd werden. De groote geestdrift en de behendigheid die hierbij aan den dag gelegd werden, waren even zoovele bewijzen voor de doelmatigheid van het onderwijs, als voor het nut dezer lichaams oefeningen.

De vergelijkingen die ik, op mijne reize, heb kunnen maken, ten opzichte van kleeding, uitrusting en geoefendheid onzer Nederlandsche infanterie, met die van andere mogendheden, vielen derhalve geenszins ten nadeele, maar wel ten voordeele der eerste uit. Wat echter het kazernewezen of het huiselijke leven van den soldaat betreft, daarin staan wij ten achter. Bij al de goede, op de zedelijkheid der soldaten invloed uitoefenende doelmatige kazerne-inrigtingen, welke ik in enkele Deutsche staten opgemerkt heb, moest ik mij de koude stal-kazernen van Bergen-op-Zoom (de laatsten die ik gezien had) uit de gedachten bannen, om niet tot eene al te droevige vergelijking te komen.

De verwarmde kazerne-kamers der Pruisische soldaten, de sluitbare hangkasjes boven elk bed, de des daags op elkander gezette nachtlegers, alle deze inrigtingen kwamen mij even goed als doeltreffende voor: het eerste om de soldaten bij elkander te houden, vriend- en kameraadschap aan te kweeken; het tweede voor de zindelijkheid en het opbergen van kleinigheden waaraan de soldaat gehecht is; het derde voor het maken van ruimte, en het beletten, dat de soldaat niet op dezelve gaat liggen of zitten, alzoo ter voorkoming van vele reparatiën. Bij ons drijft de koude den soldaat in zijne ledige uren naar de herberg en in slecht gezelschap, tot het maken van verteringen, en eindelijk, den zwakken, tot het verkoopen van kleedingstukken, enz. Meer hierbij te voegen zal overbodig zijn, dewijl dit onderwerp meermalen in den *Spectator* ernstig behandeld is.

B . . E.

GEMENGDE BERIGTEN.

Uit Potsdam schrijft men van den 24sten April II. «Maandag heeft de Koning het fuselier-bataillon van het eerste garde-regiment te voet, onder bevel van den majoor *Waldersee I*, voor zich doen exerceren en eenige nieuwe taktische inrigtingen daarbij in oogenschouw genomen, welke tot het invoeren van niet onbelangrijke veranderingen in het reglement voor de infanterie zullen leiden. Men ziet, bij ons bestaat er geen stilstand; wij blijven rustig voortgaan. De voornaamste verandering bestaat daarin, dat het zoogenoemde *bataille-vuur* (tweegeledeervuur) zal afgeschafte worden, tot groote vreugd van alle zaak- en krijgskundige officieren. De Koning zelf heeft zich, nog kroonprins zijnde, in den veldtog van 1815, van de ondoelmatigheid dezer wijze van vuren overtuigd, en naar men wil, is het denkbeeld om dezelve af te schaffen, ook van Hem uitgegaan. Zoo volgt de eene praktische stap den anderen, en tot dusver heeft ieder derzelve iets goeds aangebragt. Het *bataille-vuur*, waarbij ieder soldaat als 't ware werktuiglijk schiet zoodra hij gereed is, heeft nog nimmer iets beslissends uitgewerkt, naardien de kruiddamp den soldaat in het mikken hindert, en het regts en links omgevend geraas en geweld, door het afzonderlijk vuur der neven- en achterlieden veroorzaakt, den soldaat, vooral den jongen, alle bezonnenheid doet verliezen. Van het *bataille-vuur* heeft men zich dikwijls bediend, alleen om de manschappen bezig en staande te houden, en heeft zulks tot schroomelijke misbruiken geleid. Deze misbruiken bestonden namelijk niet alleen daarin, dat op overmatig groote afstanden geschoten werd, dewijl de kommandant het bataillon op verre na niet zoo in zijne hand heeft als bij

de bataillons-salvo's, maar ook in eene buitensporige verkwisting van munitie. Men moge de zaak beschouwen zooals men wil, wij infanteristen kunnen ons niet anders dan gelukwenschen, dat beide die misbruiken door de afschaffing van het bataillenvuur, voor goed geweerd zijn. — Doch, in de tweede plaats, ook in de *bataillons-salvo's* zal eene verandering komen. Eene op 100 tot 150 schreden afstands gegeven salvo heeft, zoo de troep eene goede houding toont en juist mikt, ten allen tijde de geduchtste werking gedaan, waarvan vele voorbeelden uit vroegeren en lateren tijd zijn bij te brengen. Maar ook de bataillons-salvo's waren niet vrij van nadeelen. Staat namelijk de infanterie op drie gelederen geschaard, en moeten zij alle drie tegelijk schieten, dan moet het eerste gelid op de knie vallen, gelijk gebruikelijk was in den zevenjarigen oorlog, en ook nog heden ten dage bestaat bij eenige duitsche en vreemde infanterien; dit is nu bij ons wel sedert lang als nadeelig afgeschaft, daar bij het bataillenvuur het derde gelid met het geweer geschouderd blijft, maar het andere nadeel, dat er eene pijnlijke pause ontstaat, van het oogenblik dat een bataillon afgevuurd heeft tot er weder geladen is, is ons gebleven. Ook hierin wil des konings zaakkundig doorzicht verandering brengen, en de eerste deswege 11. maandag genomene proeven zijn voldoende uitgevallen. De bataillons-kommandant beveelt namelijk, dat of het eerste, of het tweede gelid zal vuren, en wanneer het tweede gevuld heeft, dan wisselt het zijne geweren met het derde gelid. Groote voordeelen worden hierdoor verkregen. Men heeft het vuur volkomen in zijne magt, kan het onafgebroken, zoolang het noodig geacht wordt, voortzetten, en behoeft geene verkwisting van munitie te vreezen, terwijl aan het vuur de grootste werkzaamheid waarvoor het gewoon infanterie-geweer slecht vatbaar is, kan gegeven worden. — Ook in de carré-formatie is eene voordeelige verandering gekomen: de gelederen sluiten (bij het volle carré, zijnde het holle of opene carré bij onze infanterie niet ingevoerd) naar de spits en den staart dicht op, en de opsluitende onder-officiers, die tot dusver achter de pelotons stonden en niet mede chargeerden, moeten voortaan op de beide flanken plaats nemen en mede chargeren. Daardoor wint het carré in zamenhangende vastheid, de flanken verkrijgen eene grootere vuurwerking, en het voorname voordeel, dat eene zekere lege ruimte, ter opnemng der bereden officiers, welke men in het tegenwoordige carré miste, verkregen wordt, is thans bereikt geworden, zonder eene verandering in de eigenlijke formatie te brengen, waarin het leger nu toch eenmaal geoefend is, en die bij zoovele gelegenheden in den oorlog gebleken is voordeelig te zijn. — Einde-lijk, en als een gewigtige stap van vooruitgang in de infanterie-taktiek, moet des konings bevel beschouwd worden, om

aan het *derde gelid* meer zelfstandigheid te geven. Dit oogmerk zou men daardoor bereiken, dat het derde gelid als afzonderlijke slaghoop geformeerd, en onder eenen eigen bevelhebber (den tirailleur-kapitein die bereden is) gesteld wordt. Daardoor zal het mogelijk worden, dit kostbare element der infanterie-taktiek tot bijzondere doeleinden te gebruiken, bijv.: tot flankdekkingen, tot bezetting van afzonderlijke gewigtige punten, tot dekking van brugovergangen, bij aftogten, enz., zonder den zamenhang van het bataillon te verstoren, of eene afzonderlijke formatie noodig te maken. Natuurlijk zullen dan de kompagnies-kolonnen eene gewijzigde vorming bekomen; deswege is echter op dit oogenblik nog niets naders bekend. Behalve het bovenstaande, zal het exercitie-reglement der infanterie nog eenige andere veranderingen ondergaan, en naar wij vernemen tot die vereenvoudiging teruggebracht worden, die het vóór den veldtogt van 1815 had en weswege wij door anderen zoo dikwijls zijn benijd geworden; iets dat wij allen wenschen. Dan zullen de talrijke supplementen, benevens de supplementaire toelichtingen op de supplementen, waarvan de studie de dienst zoo zeer bemoeijelijkt, op eenmaal verdwijnen.»

Het in Pruisen in den laatsten tijd meermalen ter spraak gebragte onderwerp, wegens eene ophanden wijziging in de burgerlijke betrekking der joden daar te lande, is met opzigt tot een belangrijk punt, namelijk het in de krijgsmacht treden, waartoe de joden sedert het decreet van den 11den Maart 1812 verplicht zijn, in zooverre tot eene beslechting gekomen, als de koning zich daarover bij eene kabinetsorder aan de hoofden of oudsten der joden-gemeente te Maagdenburg verklaard heeft. 's Konings schrijven is van dezen inhoud: « Wanneer de hoofden der Israelitische gemeente te Maagdenburg, bij hun adres van den 24sten der vorige maand, de in dienst-treding als een hun toekomend *regt* doen gelden, zoo geef ik hun bij deze te kennen, dat het nimmer de bedoeling geweest is om de joden de vrijwillige dienstneming te ontzeggen, waardoor hunne bevoegdheid tot het eervol beroep der landsverdediging in alle geval onbepert blijft; wat echter de verplichting der joden tot de krijgsmacht voor het vervolg aangaat, de bepaling deszake aangaande, zal uitgesteld blijven tot na den afloop van de door mij bevolen beraadslaging aangaande de regeling van de burgerlijke betrekking der joden.

Berlyn, den 14^{den} Maart 1842.

(get.)

FREDERIK WILLEM.»

BIJLAGE XI.

BEHOORENDE BIJ DEN MILITAIREN SPECTATOR, 10de DEEL, N°. 11.

(Maand Mei, 1842.)

LAATSTE BENOEMINGEN, OVERPLAATSINGEN EN VERANDERINGEN BIJ HET LEGER.

BENOEMD:

Tot offic. van gez. der 5de kl. voor de vereenigde militaire geneeskundige dienst der land- en zeemagt in Oost-Indie: de offic. van gez. der 5de kl., tijdelijk gediend hebbende in de 2de kl., C. A. Grametbauer. Tot magazijnm. der art. van de 1ste kl. te Dordrecht: de kap. der 1ste kl. J. Altink, van het 1ste reg. art. Te Gorinchem: de kap. der 1ste kl. J. A. Kohl, van het reg. rijd. art. Bij het 5de reg. inf.: de maj. op non-act. J. Voordendag. Tot adj. van Z. K. H. den Prins van Oranje: de ritm. J. M. Graaf van Lijnden, van het 1ste reg. lans. Tot kap. der 1ste kl.: de kap. der 2de kl. J. G. Usener, van het 2de reg. art. Tot kap^t. der 2de kl.: de kap^t. der 5de kl. R. F. Baron van Verschuier, van den staf der art, en W. F. van Pestel, van het reg. rijd. art. Bij den gen.-maj. Everts, komm. de 1ste brig. van de 1ste div. inf., tot adj.: de 1ste luit. F. W. d'Harvant, van het reg. gren. Bij het bat. min. en sap., tot adj.: de 1ste luit. W. Reinalda, van het bat. Bij het 1ste reg. art., tot adj.: de 1ste luit. W. J. de Pesters, van het reg. Tot komm. van het huis van opsluiting en tuchtiging te Leeuwarden: de gep. maj. met rang van luit.-kol. M. Hoek. Tot ontvanger der directe belastingen en accijnsen te Dodewaard: de 2de luit. op non-act. J. A. Bouwhuizen.

Tot gen.-maj. prov. komm. van Vriesland: de hon. adj. van Z. M., kol. H. Royen, tot dusverre komm. der 1ste brig. kav., belast met de functien van prov. komm. van Noord-Holland, uit welke betr. hij eervol wordt ontslagen. Tot maj. en adj. in het prov. komm. van Noord-Brabant: de kap.-kwart. H. J. E. van Bevervoorde, van het reg. gren. Tot maj. en adj. in het prov. komm. van Groningen en Drenthe: de kap. H. T. Busch, van den prov. staf. Bij het reg. gren.: tot kap.-kwart., bij keuze: de 1ste luit.-kwart. H. Hardenberg, van het korps, tevens eervol ontslagen uit zijne betr. van fungerend adj. bij den gen.-maj. Jonkh. Everts. Bij het 1ste reg. inf.: tot kap. van de 5de kl., volgens anc., de 1ste luit. J. Limburg, en bij keuze, de 1ste luit.-adj. W. K. Mohr, respectievelijk van het 4de en 5de reg. inf. Bij het 2de reg. inf.: tot kol., de luit.-kol. D. G. Herr, komm. van het korps; tot maj., de kap. G. C. E. van Daalen, adj. bij de K. M. Akademie. Bij het 3de reg. inf.: tot kap. van de 5de kl.,

volgens anc., de 1ste luit.-adj. M. Hanjoel, van het korps. Bij het 4de reg. inf.: tot maj., de kap. J. J. van Mulken, van de K. M. Akademie; tot kap. van de 5de kl., volgens anc., de 1ste luit. W. Stevels, van het 6de reg. inf. Bij het 5de reg. inf.: tot luit.-kol., de maj. I. F. Ditt, van het 4de reg. inf.; tot kap. van de 5de kl., bij keuze, de 1ste luit. C. J. Juta, van het 10de reg. inf.; tot 1sten luit.-kwart., de 2de luit.-kwart. W. R. van der Meer, van het korps. Bij het 6de reg. inf.: tot kap. van de 5de kl., volgens anc., de 1ste luit. J. C. Bross, van het 4de reg. inf. Bij het 7de reg. inf.: tot kol., de luit.-kol. A. J. Verhorst, komm. van het korps; tot 1sten luit.-kwart., de 2de luit.-kwart. C. F. F. Eymael, van het korps. Bij het 8ste reg. inf.: tot kap. van de 5de kl. bij keuze, de 1ste luit. F. M. J. L. de Witt, van het alg. depôt der landm. n°. 53. Bij het 9de reg. inf.: tot kap. van de 5de kl., volgens anc., de 1ste luit. A. W. Anten, van het korps. Bij het 10de reg. inf.: tot kap. van de 5de kl., volgens anc., de 1ste luit. C. Boechheimer, van het korps. Bij het alg. depôt der landm. n°. 53: tot maj., de kap. G. Overbeek, van het 1ste reg. inf. Met den rang van 1sten luit., onder genot van hun tegenwoordig traktement, zijn begunstigd de navolgende 2de luitenants der inf., die hunnen tegenwoordigen rang reeds 10 of 11 jaren bekleeden, zonder vooruitzigt van spoedig tot 1sten luit. te worden bevorderd: de 2de luit^t. W. F. Körndorffer en J. Voogt, van het 4de; J. Kuhle van het 9de; P. A. Mecima, van het 5de; de tweede luit.-adj. J. D. W. Ledel, van het reg. jag.; de 2de luit. J. F. G. Mohr, van het alg. depôt der landm. n°. 53; H. H. Schottler, van het 8ste reg. inf.; M. van Gerven van het 2de; C. G. A. van Essen en G. van Dooren, van het 10de; P. H. van Deventer, van het 6de; G. Visenberg, van het 10de; E. J. A. Timmerman en J. D. Gillet, van het alg. depôt der landm. n°. 53; J. B. J. Wentholt, van het reg. jag.; W. F. A. Beeckman, van het 2de; F. J. Andreau, van het 9de; B. Hamm, van het 7de; en L. A. A. H. Weytland, van het 9de reg. inf.; F. J. A. Esau, van de K. M. Akademie; G. Verguth, van het 9de; J. F. Weegers, van het 7de; F. Stoltenhoff, van het 2de; H. van der Werf, van het 8ste; J. D. de Rooij, van het 7de; M. Logeman, van het 8ste; J. Trip en E. D. Trip, van het 2de; en W. Sutherland, van het 8ste reg. inf.; J. C. M. van Lynden van Sandenburg, van het reg. jag.; A. van Daalen, van het reg. gren., en H. C. Staring en M. van Doorninck, van het reg. jag.; C. J. A. Reigersman, van het reg. gren.; F. C. S. van de Kastelee, van het reg. jag.; J. D. J. Tomson, van het 1ste, en J. G. Epke.

van het 8ste reg. inf.; P. F. de Bordes, van het reg. jag.; J. J. Rost van Tonningen van het 2de; J. A. Poletta, van het 10de; J. M. van den Oudendijke Pieterse, van het 9de, en H. D. Kissels, van het 7de reg. inf. Tot kaplt. van de 1ste kl., de kaplt. der 2de kl.: M. Schröder en W. G. F. van Heemskerck, van het 10de; H. Bernelot Moens, van het 2de; H. J. Testas en H. A. van Droyel Spiering, van het 9de; T. Ongerboer, van het 7de; A. C. van Well Groeneveld, van het 10de; D. W. Weytingh, van het 8ste; M. P. de Jong en G. Knijff, van het 5de reg. inf.; C. G. de Bock, van het reg. jag. Tot kaplt.-kwart. bij keuze: de 1ste luit.-kwart. P. van der Sloop, van het bat. min. en sapp.; en F. C. R. Boers, van de K. M. Akademie; tot 1sten luit.-kwart. B. A. A. Roeloffs, van het korps kon. maréchaussée. Bij het wapen der kav.: Tot komm. van de 1ste brig. kav., de kol. F. B. Baron von Gagern, thans komm. van het 5de reg. ligte drag., uit welke betr. hij eervol wordt ontslagen, wordende hij voorts belast met het prov. komm. van Noord-Holland. Bij het 1ste reg. zware drag.: tot ritm., volgens anc., de 1ste luit. H. F. Hoogeveen, van het reg. Bij het 2de reg. zware drag.: tot ritm.-komm., de ritm. E. Rigney, van het 1ste zware drag.; tot ritm. volgens anc.: de 1ste luit. J. M. Castendijk, van laatstgemeld korps. Bij het 5de reg. ligte drag.: tot komm. van het reg., de luit.-kol. C. G. van der Sleyden, van het 1ste reg. lans.; tot maj., de ritm.-komm. H. C. Zehelein, van het 2de reg. zware drag.; tot ritm., volgens anc., de 1ste luit.-adj. S. van Nouhuys, van het 5de reg. ligte drag., en A. E. C. de Sturler de Frinberg, van het 2de reg. zware drag. Bij het 4de reg. ligte drag.: tot maj., de ritm.-komm. B. van Merlen, van de K. M. Akademie; tot ritm.-komm., de ritm. A. A. König, van het 2de reg. lans. en J. J. E. Battaerd, van het 2de reg. zware drag.; tot ritm., bij keuze, de 1ste luit. W. K. J. van Dedem, van het 5de reg. ligte drag. Bij het 1ste reg. lans.: tot luit.-kol., de maj. W. van Toll, van het 5de reg. ligte drag. Bij het 2de reg. lans.: tot ritm., volgens anc., de 1ste luit. J. J. H. Mascheck, van het 1ste reg. lans. Bij de K. M. Akademie: tot ritm., bij keuze, de 1ste luit.-adj. W. Baron van der Duyn van Maasdam, van het 2de reg. lans.; tot 1ste luit., met bepaling dat zij eerst naar gelang van het ontstaan van vacaturen van 1sten luit., in het traktement aan dien rang verbonden, zullen treden, doch dat zij overigens zullen rangschikken en hunne tegenwoordige benoeming zal gerekend worden te zijn geschied op den 5den Januarij 1859, de 2de luits.: J. H. Geerits, van het 2de reg. zware drag.; N. Habets, van het 1ste reg. zware drag.; G. H. Hamming, van het 2de reg. zware drag.; H. H. C. Castendijk, van het 1ste reg. zware drag.; A. IJssel de Schepper, van het 4de reg. ligte drag.; P. H. Queysen, van het 5de reg. ligte drag.; W. L. B. van Panhuis, van het 1ste reg. zware drag.; J. P. Meeussen, van het 2de reg. lans.; J. P. van der Willige von Schmidt auf Altenstadt, van het 2de reg. lans.; H. Quarries van Ufford, van het 5de reg. ligte drag.; A. P. H. Boelaard van Herwijnen, van het 4de reg. ligte drag. Bij het wapen der art.: Bij den staf: tot kol., zonder bezwaar der schatkist, de luit.-kol. D. de Boer en J. W. Sessler, van den staf der art., met bepaling dat zij hunne tegenw. betr. respectvelijk van directeur van 's Rijks gieterij van metalen geschut te 's Hage, en van inspecteur der buskruid-fabricatie, enz., zullen blijven waar-

nemen; tot luit.-kol., de maj. A. F. Brade, van gem. staf, met bepaling dat hij in zijne betr. van insp. der draagbare wapenen werkzaam zal blijven; tot maj., de kap. C. T. van Meurs, onder-dir. bij de stapel- en constructie-magazijnen te Delft, in welke betr. hij wordt gehandhaafd; tot kap. der 2de kl., de kap. der 5de kl. J. N. Calten, met bepaling dat hij in zijne betr. bij het Koninklijk instituut voor de Marine te Medemblik, werkzaam zal blijven, en bij den staf der art. voor memorie gevoerd zal worden. Tot kap. van de 5de kl., volgens anc., de 1ste luit. P. H. van der Meulen, van den staf der art., zullende hij in zijne betr. bij het scheikundig laboratorium te Delft werkzaam blijven. Bij het 1ste reg. art.: tot maj., de kap. der 1ste kl. T. Sommerton, van het korps en J. C. van Rijnveld, van de K. M. Akademie; tot kap. der 2de kl., de kap. der 5de kl. O. C. G. van der Kun, en de kap. van de 5de kl., reg.-adj., E. A. Frantzen, beiden van het reg., met bepaling dat laatstgenoemde in zijne betrekking van adj. gehandhaafd zal blijven; tot kap. van de 5de kl., bij keuze, de 1ste luit. J. A. le Clercq, adj. van den gouverneur der K. M. Akademie, uit welke betr. hij eervol wordt ontslagen. Bij het 2de reg. art.: tot kap. der 2de kl., de kap. der 5de kl. reg.-adj. J. C. Wagner, van het reg., met bepaling dat hij de betr. van reg.-adj. zal blijven vervullen; tot kap. van de 5de kl., volgens anc., de 1ste luit. G. Franzen en de 1ste luit.-adj. P. G. Callenfels, beiden van het 1ste reg. art.; tot kap. der 5de kl., bij keuze, de 1ste luit. J. W. Blanken, van laatstgem. korps. Bij het 5de reg. art.: tot kap. der 2de kl., de kap. van de 5de kl. J. Doorman, van het korps; tot kap. van de 5de kl., volgens anc., de 1ste luit. O. W. Gobius, van het 2de reg. art. en A. H. Drijfhout van Hooff, van het reg. rijd. art. Bij het reg. rijd. art.: tot kap. van de 5de kl., volgens anc., de 1ste luit. M. G. van Raaden, van het korps. Bij het korps pontonniers: tot kap. der 2de kl., de kap. der 5de kl. Jonkh. M. P. B. S. Vraux d'Amelin, van het korps; tot kap. van de 5de kl., bij keuze, de 1ste luit. J. W. Tichler, van het korps. Bij de K. M. Akademie: tot kap. voor het wapen der art., de kap. H. A. Gobius, van het 5de reg. art. Bij het korps ing., min. en sapp.: tot maj. zonder bezwaar der schatkist, de kap. E. J. Eekhout en S. F. Klijsma, van het korps, laatstgenoemde werkzaam bij het dep. van oorl.; tot kap. van de 5de kl., de 1ste luit. F. P. Mascheck en G. N. M. de Haan, beiden van het bat. min. en sapp.; de 1ste luit. A. E. André de la Porte, H. L. van Hooff, M. D. Graaf van Limburg Stirum, G. V. W. Baron van Hemert tot den Dingshof, J. A. Feith en M. J. de Bruyn, allen van het korps; tot 1ste luit., de 2de luit. W. A. Froger, van de K. M. Akademie; A. C. G. de Veye, A. G. Westerborg en J. H. Schöfer, van het bat. min. en sapp.; H. J. H. Verduchéne, S. Prince, W. Reinalda en H. H. Rochell, van het korps. Tot luit.-kol., voorloopig zonder bezwaar der schatkist, bij den gen. staf: de maj. J. G. E. A. van Panhuys en A. P. F. Rigot de Begnins; bij het korps ing., min. en sappeurs: de maj. J. Kraijenhoff, van het korps. Bij den prov. staf: tot maj. en prov. adj. in Limburg, de kap. der 1ste kl. P. R. van der Beek, van het 2de reg. inf. Bij het wap. der inf.: bij het reg. gren., tot kap. der 1ste kl., de kap. W. J. Fischer, van het korps. Bij het 2de reg. inf.: tot kap. van de 5de kl., volgens anc., de 1ste luit. D. van

Zee, van het 4de reg. inf. Bij het 5de reg. inf.: tot maj., de kap. H. J. W. Pisuisse, thans prov. adj. in Limburg, uit welke betr. hij mits deze eervol wordt ontslagen. Tot maj. der art. en adj. van Z. K. H. Prins Frederik der Nederlanden, de kap. der art. E. van Löben Sels, wordende hij uit zijne betr. van ordonnans-officier bij gemelde Z. K. H. eervol ontslagen.

Verplaatsingen.

Bij het reg. rijd. art.: de maj. Jonkh. C. D. P. Singendonk, van het 1ste reg. art.; bij de 1ste div. van het alg. depôt der landm., de kap. P. Opdam, van het 2de reg. art. Bij het wap. der inf. in Oost-Indie: de 2de luit. F. J. Vlasblom, van de trein-komp. van het 5de reg. art. Tot adj. bij den kol. Baron von Gagern, komm. van de 1ste brig. kav.: de ritm. J. W. Wilbrenninck, voorm. adj. van den kol. Royen, in diens hoedanigheid van komm. van gem. brig. Bij het 2de reg. zware drag.: de 2de luit. A. J. F. Gobius, van het 1ste reg. lans. Bij het 9de reg. inf.: de 1ste luit. F. L. Staats, van de K. M. Akademie. Bij de K. M. Akademie: de 1ste luit. P. G. S. van der Schrieck, van het 5de reg. inf. Bij het 4de reg. inf.: De 1ste luit. P. Bakker, van het 9de reg. inf. Bij het 6de

reg. inf.: de kap. M. Biemans, adj. in het prov. komm. van Noord-Brabant. Bij het reg. jag.: de 2de luit. A. F. C. G. Everts, van het 10de reg. inf.

Eervol ontslagen.

De adjunct-paard-arts J. W. Scholten, van het 2de reg. zware drag. De offic. van gez. der 5de kl. J. H. Droogendijk, van 's Rijks kweekschool voor milit. geneeskundigen.

Non-activiteits-tractement verleend aan:

Den kap. W. G. F. Voigt, van het 5de reg. inf. Den 2den luit.-kwartierm. H. W. Robey, van het 2de reg. inf. Den kap. J. Hofland, van het 1ste reg. inf.

Gepensioneerd.

De 1ste luit. J. V. Lacucille, van het 5de reg. inf. De 1ste luit. op non-act. K. Heeres en J. H. Meijer. De maj. M. Hoek, van het 5de reg. inf., onder toekening van den rang van luit.-kol.

Overleden.

De kap. P. C. Struick, magazijnm. der art. van de 1ste kl. te Gorinchem. De 2de luit. F. C. Olivier, van het 8ste reg. inf. De 2de luit. A. Staring, van het reg. gren. De 2de luit. Doudart de la Grée, van het 1ste reg. art.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly a header or introductory paragraph.

Second block of faint, illegible text, continuing the document's content.

Third block of faint, illegible text, appearing to be a list or series of entries.

Fourth block of faint, illegible text, possibly a concluding paragraph or signature area.

Fifth block of faint, illegible text, located near the bottom of the page.